

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP.

Előfizetési feltételek:
 Egész évre ... kor. 20.—
 Félévre ... » 10.—
 Negyedévre ... » 5.—

Egyes szám ára 40 fillér.

A HÉT

POLITIKAI ÉS IRODALMI SZEMLE.

SZERKESZTI KISS JÓZSEF.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

BUDAPEST,
VIII., Népszínház-utca 22. sz.

Telefonszám » József » 527.

Hirdetések
felvétele ugyanott.

— © Budapest, április hó 27. © —

Krónika.

Az utolsó felvonás.

— ápr. 25.

A montenegróiak bevonultak Szkutariba. Londonban, a nagyhatalmak konferenciáján másképp irták meg a balkán háború utolsó felvonását, de Nikita nem törődött a szinpadi utasítással, s a drámának olyan befejezést csinált, amit magára nézve a leghasznosabbnak és siker dolgában a leghatásosabbnak gondolt. A világot nem is érdekelte már az utolsó felvonás. Szasonov és Grey külügyminiszterek előre megmondták Európának, hogy Szkutari Albániához fog tartozni. A dráma befejezése tehát köztudomásu volt, s köztudomásu dolgok nem izgatják a kedélyeket. A nemzetek nem figyelték a szinpadra, nem lesték érdeklődéssel a szereplők szavait. Nem vártak meglepő fordulatokat, mert Londonban kimondották az utolsó szót, mely egyszer és mindenkorra megállapította, hogy a dráma utolsó felvonása nem lehet más, mint Nikita meghátrálása és Szkutarinak Albániához való csatolása. Európa, a Londonban konferáló Európa annyira komolyan vette, hogy a dráma az ő utasításai szerint fejeződjék be, hogy husz csatahajót küldött a montenegrói vizekre azzal az utasítással, hogy ne tőrjék a dráma megcsonkítását s ne engedjék meg az utolsó felvonás meghamisítását. A husz csatahajó két hét óta czirkált a montenegrói vizeken. Blokirozták a montenegrói és albán kikötőket, szigorú utasításokat küldtek Európa nevében Nikitának s várták, türelemmel várták, hogy az utolsó felvonás az előre megállapított drámai törvények szerint fog lejátszódni.

És a dráma mégis meglepetést hozott. Szkutari a montenegróiak kezébe esett s az erődök ormán Montenegro szinei vigyorognak és kacagnak pokoli gunnyal, veséket marcangoló szatirával. Husz hadihajó fedezete alatt vonultak be Montenegro katonái Szkutariba, husz hajó állott a montenegrói vizeken és valamennyi arra vigyázott éjjel-nappal, hogy Szkutarit, vagy talán Antivarit egy ázsiai vagy ausztráliai hatalom ne hódítsa el Montenegrotól. Ez az állítás vicczenek látszik, de a viccek mögött sokszor szomorú igazságok bujkálnak. Husz hadihajó túlkölte mindennap Nikita fülébe Európa akaratát és Nikita elég ravasz és elég merész volt, hogy félreértse és félremagyarázza ezt a túlkölést. Az admirálisok és kontraadmiráli-

sok mindennap megüzenték Nikitának, hogy respektálja a hatalmak akaratát és Nikita mindennap úgy értelmezte ezt az üzenetet, hogy *ne* tartsa tiszteletben Európa határozatait. Az admirálisok és kontraadmirálisok minden hajnalban megfenyegették Európa nevében Nikitát és Nikita minden hajnalban biztatásnak vette ezt a fenyegetést. Ugy látszik, Európa nem világosította fel az admirálisokat és kontraadmirálisokat arról, hogy mi az igazi értelme azoknak az siffrirozott táviratoknak, melyeket a hatalmak megbízásából kézbesítettek Nikitának. A csatahajók frakkos és szép szakállu parancsnokai azt hitték, hogy a táviratban fenyegető üzeneteket küldenek Nikitának. A valóság ezzel szemben az volt, hogy a táviratokban biztatták, kitartásra intették Nikitát. Montenegro királya már hetek előtt feladta volna az ostromot, de a hatalmak bátorságot öntöttek szívébe, erőt a lelkébe. Nógatták, ösztökölték, hogy még egy-két napig tartson ki és Szkutari bizton megadja magát, mert fogytán az élelmiszere és municiója. Nikita megtette a hatalmaknak ezt a szívességet és várt még néhány napig. Mikor azonban látta, hogy Szkutari még sem adja meg magát, azzal fenyegette a hatalmakat, hogy lemond. Odavágja a koronát, mert nem bírja tovább a harcot. És a hatalmak, a megijedt nagyhatalmak újra biztatták, bátorították Nikitát. Megizenték neki siffrirozott táviratban, hogy ne legyen kishitű, ne csüggedjen. Tűrjön még néhány napig, mert a hatalmaknak biztos értesülésük van arról, hogy Esszad pasa nem bírja már az ellenállást és kapitulálni akar. Mikor már ez a biztatás sem használt, rászóltak Nikitára egy goromba táviratban:

— Te marha, hát nem látod a Tarabos magaslatairól a husz csatahajót? Valamennyi arra vigyáz, hogy bajod ne essék, valamennyi azért virraszt tengerparti városaidban, hogy alkalmatlan idegenek ne zavarják álmaidat. Várj még egy ideig, tedd meg nekünk a szívességet, hogy nem adod fel az ostromot.

Nikita megértette a helyzetet: úgy látszott, hogy Montenegro királya csak pénzért vállalkozik erre a szívességre s megszorolja a hatalmakat azon a czimen, hogy ő türelemmel kitart. Szinte vártuk az üzenetet: Pénzt vagy mindjárt abba hagyom az ostromot. Hogy az üzenet nem hangzott el, azt annak köszönhetjük, hogy Esszad pasa megelőzte Nikitát s kapitulált, még mielőtt Nikita a türelmét megfizettette volna a hatalmakkal. Mekkora káromkodhatott Nikita, amikor Esszad pasa megadta magát! Hogy forrhatott benne a harag és

gyűlölet, amiért Szkutari parancsnoka lefőzte őt, mert nem várta be, míg Nikita befejezi a pénzügyi tranzakciót a hatalmakkal.

A helyzetnek ez a karrikaturája. Sok benne a tulzás, de minden tulzással se tudunk olyan karrikaturát festeni, mint amilyen fonák, kaczagtató és bohózatba illő az igazi helyzet. Európa egy huszadrangu állam századrangu operettkirályával került szemközt s a harczból nem Európa, hanem az operettkirály került ki győztesen. Szkutari Albániaé lesz, Szku-uta-rii Aálbaániaé leesz, zengte az operettkórus mindennap és Szkutari mégis Montenegróé lett. Mellékes, hogy a város végleg Montenegróé marad-e vagy sem. Lényeges, hogy a lekicsinyelt, kifigurázott, nevetségessé tett operetthőssel szemben tehetetlennek bizonyult Európa. És az utolsó felvonás éppen ezért hozott meglepetést. Az operett-figura, a bohózat-alak igazi drámai hőssé vedlett át s operett-figurát csinált ellenfeléből, bohózat-alakot formált a komoly, nagyképű Európából. Nikita győzött. Szomorú, ha Európa akarata ellen győzött, de ezérte szomorubb, ha Európa tudtával és beleegyezésével diadalmaskodott.

Lynkeusz.

Fej, vagy irás.

Az én életemben nincsenek nagy utczák,
Nincsenek visszhangzó, játékos terek.
Kaczagó patakok térképét nem futják,
Nem dörgik be csendjét zengő kráterek.

Az én életem zord, ködbe omló fensik,
Az én életem egy félig kész torony.
Ismeretlen világ felhői belengik,
De a csucsát reá már nem álmodom.

A lelkem tallérját sem dobom fel messze,
Nem kutatom lázban: fej, vagy irás lesz-e,
Ülök vakablaknál láthatatlanul.

Vágyok nyugodt bölcse távol napkeletnek:
Tudom, a dorongok mind a földre esnek,
S a lelkem ezüstje, tudom, elgurul...

Falu Tamás.

Nincs szebb, mintha az ember felejt, kivéve talán, — ha az embert elfelejtik.

A házasság egyetlen varázsa abban áll, hogy egy csupa ámitásból álló életet mindkét félre nézve nélkülözhetlenné tesz.

A nagy bolondságokat az emberek mindig a legnemesebb szándékkal követik el.

Egy gondolat értékének semmi köze sincs ahhoz, hogy őszintén beszélt-e, a ki kimondta.

Beethoven.

Irta: KOSZTOLÁNYI DEZSÓ.

A színházi zenekar mély pinczejében — zöldernyős villanylámpa előtt — ül Sznopcesek, a cseh trombitás. Ha a karmester kopog a pulpituson, szájához szorítja rengeteg trombitáját, a szeme kidagad, mint a pontyé, a két arcza először felpuffad a beléje szivott sok levegőtől, aztán ez a levegő — lassan és ütemesen — kiárad a trombita torkán s az arcza lelohad. Sokszor ismétli a játékot. Lélekkel fuj és lelket fuj a hangszerébe. A trombita pedig mint egy kacskaringós szörny, egy aranypolip, őt szivja. Estefelé borozni szokott. A feje kellemesen kóvályog. Izgatja a zene. Amint belelehel a trombitájába, úgy érzi, hogy a szája elreped, az arcza felrobban a fortissimo örömetől és bőrén még sötétebbé válnak a bor és az öregség csunya piros-lila rózsái. E tornák után lehunyja a szemét. A világ sötét fényben uszik előtte.

Arcza még piros, járása vidám és könnyű, de egy idő óta a halál csirái fakadoztak benne. A többiek, akik körülötte voltak, nem vettek észre semmit, csak arczvonásai meredtek meg márványosan, csak a szeme esett be kissé. A szomorkás piczi ember egy este hazament, leült fakó-zöld karosszékébe, melyben meghalt az apja és a nagyapja, és-maga elé bámulva, nyugodtan és bölcsen — ahogy igazi filozófushoz illik — leszámolt az élettel. Volt neki némi megtakarított pénze, a színházi zenekart faképnél hagyta és aztán csak a hangversenyekre, meg az itálra költött. Életrendjébe semmi változás sem esett. Korán kelt, erősen és sokáig mosakodott és reggelenként órahosszat sétált a városi park fehér orgonabokrai között. Maga sem sejtette, mi baja van, de tudta, hogy pár év, pár hónap és mindennek vége.

A hangversenyeket buzgón látogatta. Ez volt az egyetlen passziója. Szerette a zenét önzően és szenvedélyesen, s a füle, ez a begyakorolt, inyenczkedő hallószerv, mohón szűrte magába a halkuló, dübörgő hangviharokat, mintha egész valója csak ezen a két lapos tölcserén át ömlött volna beléje. Nem sokat érthetett a zenéhez, de tisztelet élt benne, egyes zenezenek előtt haptákba vágta magát, mint a muzsika öreg közkatónája. A hangversenyteremben mindig ő volt a legelső. Hét órakor nehézkesen és komolyan felbotorkált a lépcsőkön. Az ajtónyitogatók, a ruhatárosok mosolyogtak, ő is mosolygott, azután bebállagott az üres terembe, leült az első sorba, megtörölte vastag szemüvegét, hogy a zenét lássa is és keresztbefont karral — illedelmesen — várakozott. A közönség fecsegett, pissegett, fészkelődött, de ő mindig tiszteletteljesen és csendet parancsolóan ült, mintha rá lenne bízva, hogy a művészetnek ebben a művészietlen és kegyetlen korban igazat szolgáltatson s megvédje a barbárok közönye ellen.

Hüvös októberi este volt, korán sötétedő. A köd vastagon feküdt a városon, az emberek küzködtek vele, nekimentek, a villamosok csörömpöltek. Valami zavar és várakozás lebegett mindenütt. Kopott, csöpögő esernyőjével sebbel-lobbal libegett a lépcsőn felfelé. Ugy látszik, el is késett. Fáradt és szomorú volt, alig bírta már magát, nem is akart eljönni, de most ott állott az ajtó előtt, nem érdemes visszafordulnia.

Lábujjhegyen lopózkodott a legközelebbi székre, Idegesen feszengett, mert nem ülhetett a szokott helyén, körötte ismeretlen emberek, mellette egy nagy ablak, amelyet azelőtt sohasem vett észre. Az ablaktáblákról csorogtak a vastag verejték-csöppek. A teremben különben is türehetetlen a melegség. Fönn a plafondon a zöld

gázlángok lihegnek, a tikkasztó forróságban szédülnek. A tükrök a sarokból bámulnak reá, a zene-pédig magasan kóvályog és álmos, ernyedtt, azt hinné az ember, bármelyik pillanatban elhallgat, elalszik. A zene és a melegség együtt zszibong.

Erőlködött, de nem tudott figyelni. Összeráncolta a szemöldökeit és a közönséget nézegette. Mellette egy gondosan fésült őszülő ur ül, aki most lépett ki a borbélyüzletből, háta mögött egy smokk lány figyel s annyira előre hajlik, hogy félni lehet, lebukik a székről. Az előtte levő sorban csupa borzas fiatalember, egy kövér, fiatal zszurnaliszta, aki az ouverture-t fontoskodva hallgatja. És ott egy oldalszéken, ott, egészen az ablak mellett...

A feje megfájdult és elállt a lélekzete.

— Bolondság — mondta.

Aztán újra odanézett.

Otthon az ágya fölött lógott a maszka, melyet a halotti lárva után öntöttek. Pontosan emlékezett halálának évszámára s hamarosan kiszámította, hány év mult el azóta. Maga előtt látta utolsó kottájának másolatát, halvány arczképeit és azt a képet, ahol a ravatalon fekszik. Képtelennek találta, egy darabig nem is nézett arra felé és mosolyogni próbált, de minél tovább ült, — így elfordulva — annál inkább érezte, hogy az idegen tekintete hívja, átfurja kemény ingmellét, beleszur testébe és neki arra kell fordulnia, ha akar, ha nem.

— Lehetetlen, lehetetlen.

Megsimította homlokát. A feje beteg, a látása zavarodott meg, bizonyára csak képzelődik.

Végre kiegyenesedett hirtelen és határozottan feléje fordult, mintha maga előtt akarta volna bebizonyítani, hogy nem fél. Az ismeretlen még mindig úgy ült, mint előbb. A szék támlájára támaszkodott, nehéz, nagy fejét jobb kezére hajtotta, úgy hogy fél arcját — egész élesen — láthatta. Pár pillanat mult el. Egyszerre lassan és nyugodtan hátrafordult az idegen s reá nézett.

— Reám néz?

A trombitás elfehéredett, s arra gondolt, hogy utóbb gyakran történnek vele olyan dolgok, amelyeket nem tud megmagyarázni és délután több bort ivott a kelletténél. A szája azonban nyitva maradt az ijedtségtől:

— Beethoven...

Ő volt, a süket isten, majdnem olyan, ahogy a képeken látta, ahogy képzelte. Eljött ide, abba a terembe, ahova ő, elvegyült a többi közé, és észre sem vették. Most már nem is kételkedett. Előtte volt s ha közelebb megy hozzá, meg is tapinthatja a ruháit, csontos arcját, gögös-szomorú szemeit, beszélhet vele, megszólíthatja és ő felelni fog röviden, egyszerűen, vagy talán gorombán, ahogy a kontár orgonással beszélt egyszer, mikor haragos volt.

Nézte, nézte. Az idegen mozdulatlanul ült. Nagy koponyáját előre tolt, oroszlánsörényét hátrasimitotta sovány, hosszú ujjával, azután ismét nekitámaszkodott a székre, mint a többi. Vonásai durvábbak, mint a képeken, orra nagyobb és formátlanabb, de azért így is szép, és vékony germán ajka finom és friss, mint egy fiatal leányé. Csak barnás arca kissé halvány, mintha nem aludt volna az éjjel s fáradt lenne a hosszú utazástól, melyet meg kellett tennie, míg ideért. A jobb könyöke fehér kőportól piszkos, a sirok tégláitól, vagy talán a meszet dörzsölte le, amint bejött?

Fekete, hosszú kabátot viselt. Magas, puha, hegyesen kiszögellő gallér szorult a nyakához, kissé régi-módj, de nem feltűnő, rózsabarna nyakkendője pedig többször körülfutva nyakán, görcsös csomóba gombo-

lyodik s csak lazán tartja össze egy kékköví bronzmelltü. A haja zord rendetlenségben mered égne. Fekete mellényén egyszerű ezüst óraláncz.

— Milyen nyugodt. Milyen egyszerű. Akárcsak a többiek.

Most már emlékezett reá, előtte jött be s határozottan tudta, hogy látta a pénztárnál, amint megváltotta a jegyet, a zsebébe gyűrte s az ajtó felé tartott.

— Ilyen tehát, ilyen... — gondolta, amíg félig magánkívül reá meredt. — Ha megszólíthatnám, ha csak megérinthetném legalább a ruhája szegélyét, a czipője hegyét...

A közönség tapsolt, fenn az emelvényen egy fiatalember hajlongott, azután újra lárma keletkezett, szünetre mentek ki az emberek, néhány széket hátratóltak, tolongtak, sóhajtottak és hangosan beszélgettek.

Egy pillanat sem telt bele s a trombitás már az ismeretlen háta mögött állott, aki a nyugtalankodó emberek között keresztbefont karokkal ült, mint előbb.

Lassan vállára tette kezét.

Az idegen hátrafordult és a szemébe nézett, nem volt meglepődve, egész arcját feléje emelte és kezét nyújtott, mintha már régen ismerték volna egymást. A trombitás most hebegni kezdett, de az idegen — nagyon természetesen — megfogta a kezét, reá nézett és kimondta a nevét.

— Nem... ez nem igaz... — lihegett a trombitás és egy székre szédült, melléje.

Aztán maga köré nézett. Szeretett volna felállni, kicsit meghajtani a térdét, mint az oltár előtt, vagy valami olyant mondani, amit audiencián szokás, mikor királyokkal beszélünk, de torkán akadt a szó.

— Ah... — fuldoklott és kezét a karjára tapasztotta.

— Vigyázzon, — mondta az idegen — nem szeretném, ha más is megismerne. El kellett jönnöm. Ne kérdezze, miért.

Szakadozottan szólt, rekedtes, nem kellemes hangon.

Két fiatal lány haladt el mellettük s a szava elveszett a kacajukban.

Ezalatt mind a ketten az ajtóhoz értek, könnyen, gyorsan mentek, szinte röpültek. Künn a hűvös folyosón öles léptekkel szálltak tovább a neszfogó, pirosléniás gyökérszőnyegen. Az ismeretlen apai szeretettel, kissé szigoruan, de jóságosan nézett a trombitás szemébe, ritkán szólt, mintha valami bánat feküdt volna a mellén. Többször csüggedve intett a kezével, lemondóan bólintott, a vállát vonta, egész valóján közönyözött, olyan közöny, hogy néha félelmetes volt.

— És meddig... meddig marad itten? — dadogott az öreg trombitás és oldalról reá sandított.

Az ismeretlen mosolygott, megnézte az óráját.

— Holnap hajnalban, pont ötkor indul a vonatom. Akkor megyek...

A trombitás olvasott a szeméből.

— Nem jön többet soha vissza.

— Soha.

A folyosón hideg volt már. Didergő, őszi szél suhant végig künn a meztelen fák között, a holt gyepen levelek járták a haláltáncot, s néhány vékony karó a szálloda udvarából árnyéket vetett az ablakokra. A homályból egy elmosódó fal kísértett, a kerítés előtt az egymásra tornyozott asztalokat mosta az unalmas eső s alakjuk nagyra nőtt, olyan volt, mint egy fantasztikus, magas ravatal. Egy pinczér suhant végig a folyosón s nesztelenül tűnt el. Pár ajtó csapódott be, nyekergett az ágy, amint a vendégek sietve belezökkentek, azután

hallatszott, amint elfújták a gyertyát és kitétek czipőiket az ajtó elé.

Az idegen nyugtalankodni kezdett, megszorította a trombitás kezét:

— Bocsásson meg, most felmegyek. Itt lakom a második emeleten, a hatos szám alatt. Egyet-mást még el kell végeznem, de félóra múlva várom lenni a bejáratnál, az oszlopcsarnokban.

Még egyszer hátranézett:

— Várom.

Ezzel magára hagyta a trombitást. A hangverseny közönsége pedig kiáradt az ajtókon, a fekete ár hőmpölyögve vált ketté a kétfelé ágazó lépcsőn-s csavarogva-forogva tünt el.

Öt perc múlva már kihalt az ünnepélyes, kriptaszerű épület. Az oszlopcsarnokban egyedül a trombitás várakozó alakja kuczorgott, az óramutató a tizenkettőt elhaladta és az ismeretlen még nem jött.

Az öreg arczára tarka lázfoltok rajzolódtak. Zsebóráján már egy óra. Ekkor nem volt többé maradása. Felrohant és megnézte a vendégkönyvet. Nagy kusza betűk, szinezetlen, durva írás, az ő betűi, az ő írása.

Egyenesen a hotelszobája felé tartott. Kopogott. Az ajtó nem volt bezárva. Zsebéből előkotorászta a gyufát. Senki. Szűz tisztaság, a szekrények be vannak zárva, a kulcsok az asztalon, a butorokon semmi nyom, mintha nem is emberi lélek lakott volna itten. A levegőben csak a tisztaság kedves illata. A gyertyák meggyújtatlanok, belőlük selymes és rojtos, a törülközők használatlanok, mint a gyüretlen, hófehér oltárkendők. Hasonló az egész szoba egy szüzlány otthonához. A vizesüveg színig telve, a poharak szárazok, az ágy bontatlan.

A háta mögött álló pinczérhez fordult:

— Elment?

— Nem láttam semmit.

— Mióta lakott itt?

— Pár napja, de sohasem szólt hozzánk. Azt sem tudtuk, mikor jött, mikor ment. Reggel üres volt a szobája. Az ágyhoz nem nyúlt, a gyertyákat nem gyújtotta meg soha...

Az öreg késő hajnalban ért haza, összetörve és fáradtan, az ágyának esett s nem is kelt fel többé.

nak a luxust, hogy besegitse a képviselőházba Désy Zoltánt. Később kiábrándult ebből a szerelméből a kormány is, meg Désy is. De Désy Zoltán a válás után indiszkrét volt s piacra vitte a legintimebb családi titkokat, amelyekről pedig neki volt a legtöbb oka hallgatni. A veszekedés a nyílt piaczon nem valami épületes látvány, de hát valamelyest hozzá tartozik a magas politikához. A kormány méntsége, hogy a veszekedést nem ő kezdte. De ha a családi ügyek piacra kerültek, a kormány kötelessége volt az ellenzéki Kátók szavainak erkölcsi súlyát leszállítani. Mert az erkölcstelen-ségnek kisebbik része, hogy a kormánytól támogatást fogadnak el. A nagyobbik része, hogy az elfogadás után még felháborodnak miatta.

NINCS PANTHEONUNK, ami nagy szerencse, mert ha lenne, Lehr Albert végrendeletét nem lehetne respektálni: Arany Jánosnak a Pantheonban lenne helye, s ez nagy akadálya lenne annak, hogy Lehr Albertet Arany János mellé temessék. Hogy mi lesz, ha a Pantheont mégis felépítik valamikor? Ne gyötörjük magunkat ilyen problémákkal, hiszen nem is olyan nagyon fontos, hogy Lehr Albertnek mi az utolsó akarata. A tanár ur Arany János mellett akar pihenni s mert deponálta a pénzt, ami a sírhely megvételére szükséges, semmi akadálya annak, hogy az legyen a szomszédja, akit kiválasztott magának. A sírhelyeknek szabott áruk van, s ha az ember Arany János mellé kerül a temetőben, az csak azt bizonyítja, hogy az illetőnek volt annyi pénze, amennyi a sírhely megvételére szükséges. Lehr Albert mindig nagyon messze állott Arany Jánostól s ez a temetői közvetlen szomszédság se hozza őt közelebb Aranyhoz. A tanár ur gusztusát mások meghatónak mondhatják, mi azonban csak különösnek minősítjük. A világirodalomban nincs arra példa, hogy a kommentálók a mesterek szomszédságába kíváncsiak volna. Goethének, Shakespearenak és Heinének is voltak kommentálói, de ezek beérték azzal, hogy a félistenek szellemét megközelítették. Lehr Albert egyebet is ambícionál és ebből az ambícióból világlák ki legjobban, hogy mennyire nem értette és mennyire nem ösmerte Lehr Albert ur Arany Jánost.

Toll és tőr.

— ápr. 25.

MIKOR MEGBÉLYEGEZTÉK A PÁRTKASSZÁT, meg a pártkasszából kapott választási költségeket, mi rögtön gyanakodtunk és rögtön arra gondoltunk, hogy az ellenzéki honmentők ludasok lehetnek valamiben, talán éppen a mandátumok megszerzésében. Mert az ember akkor tud a legerősebben és legőszintebben felháborodni, ha a saját bűneiről akarja a gyanut elterelni. És az urak nagyon erősek és nagyon őszinték voltak a felháborodásban. A harag még forrt, mikor kikapott, hogy az urak közül sokan a kormány támogatásának köszönhetik, hogy megválasztották. Sietünk kijelenteni, hogy mi Lukácsnak és Khuennak hiszünk s egy perczig sem kételkedünk benne, hogy Désy Zoltán urat a kormány támogatásával választották meg képviselőnek. Ebben semmi szégyelni való nincsen s mi nem is értjük, miért pirul Désy, ha a kormány nem szégyeli ezt a támogatást. Khuennak tetszett az akkori Désy Zoltán, s a kormány megengedhette magá-

A KÖZMŰVELŐDÉSI EGYESÜLETEKET decentralizálták: négy világtáj van, tehát négy közművelődési egyesületet csináltak. Ezt a rendszert nem a világtájak tiszteletére, hanem a titkári állások szaporítására honosították meg. Négy világtáj, négy közművelődési egyesület, négy titkári állás. Ezen a héten nagy sérelem esett az egyik világtájon: kimondották, hogy a Déli Közművelődési Egyesületet megszüntetik, mert az egyesületből minden eltűnt, csak a világtáj maradt meg. Ezt az egyet, már mint a világtájat, nem lehetett elgazdálkodni. De annál inkább minden egyebet. Tessék csak idefigyelni: a Délvidéki Magyar Közművelődési Egyesület budapesti osztályának 1911-ben 17.219 korona volt a bevétele. Ebből kulturális czélokra 455 koronát áldoztak. A többi — elszámolták. Ebben az elszámolásban a titkár ur, akit Gallovich Jenőnek hívnak, mintegy 16.000 korona jövedelmet számolt el magának. Gyönyörű fizetés! Értjük, hogy Gallovich ur lelkes hive volt a közművelődés fejlesztésének. Tizenhatezer koronát kapott és ezért odaadta a maga műveltségét az egyesületnek. Ez a műveltség nagyon jó lehet megfizetve. S lehet, hogy Gallovich ur takarékos volt s nem is adta oda egész műveltségét a délvidéknek. Nézzék csak meg a délvidékiek műveltségét s állapítsák meg, hogy milyen kevés az a műveltség, amit Gallovich urtól kaptak. De hát Gallovich urnak takarékos-

kodni kellett a — magáéval. Egészen más valami az egyesület vagyona. Itt a takarékoságnak nincs helye. Nézzék meg a pénztári könyvet. Csupa vakarás minden oldala. Mindent kivakartak, mindent és itt is csak a világtáját hagyták meg. Igazán szép tőlük. Mert rettentő elképzelni, hogy mi lett volna, ha az egyik világtáját is kivakarják s a világnak csak három világtája maradt volna

MÁR MEGINT FELD TATA, a magyar kultúra szubvencionált egyetlen öre és apostola lépett fel a városligeti közhumor szinpadára. Illetőleg nem is a szinpadra, egyelőre csak az előcsarnokba kukkantott be, a műintézet előcsarnokába, ahol egy pár ember »csalás, csalás« kiáltással rohanta meg a pénztárt. A héten tudniillik közönség is volt a műintézetben, igazi, fizető, sőt tulfizető publikum, ami azonban rögtön nem olyan csodálatos, ha meggondoljuk, hogy Feld apónál a németek vendégszerepelnek. Hogy miért éppen a németek? Istenem, hát Feldék már annyira kiszorították a német szót a ligetből, hogy direkt német színészeket hoztak, hogy legyen kikkel harcolni az »étes szep matyar« nyelvért. A »kiszorítás« atyamestere különben most sem cselekedett semmi újat. Egyszerűen a publikumot próbálta kiszorítani, ami legfeljebb reprizszamba megy a városligeti műintézetben, mert onnan már régen kiszorították a közönséget azok az előadások, amiket Feld tatáék szoktak produkálni.

Vakság.

Irta: OSCAR BAUM.

Éppen a színházból jöttem. »Carmen«-t játszották. Határozottan emlékszem, hogy a harmadik felvonás előjátékának egy motívumát dudoltam, amely az »Afrikai nő« Inez-áriájára emlékeztetett, s ekkor egyszerre tűzkarikák örvénylettek a szemem előtt. A pillanat szédületében elfelejtettem, hogy a villamos sinek között állok. Iszonyu hangzavar rikoltott körülöttem; a villamos eszeveszetten csengetett a hátam megett. Kezemet a szemem fölé tartottam, oly természetesen látszott ebben a pillanatban, hogy nem tudok tovább menni, szinte furcsállottam volna, ha valaki azt kívánja tőlem, hogy lépjek egyet. Mégis, nem tudom hogyan, valahogy a járdára kerültem, valaki fogta a karomat és azt mondta, lágyan:

— Nem jól lát, ugy-e? Könnyelműség így egyedül járkalni!

Ez a sajnálkozó hang megfagyasztotta csontjaimban a velőt. Még mindig forgott körülöttem a világ.

— Így elszédülni! — gondoltam magamban, de ez nem nyugtatott meg.

Barátságatlanul megköszöntem az ember sziveségét, aki karon fogott és vezetett.

Tisztán emlékszem az egész hazáig tartó hosszú ut minden mozzanatára. Ugy éreztem, mintha egy láthatatlan fonálba kapaszkodnék, oly biztossággal vágtam neki a láthatatlan utcáknak. És valami érthetetlen mohóság, valami megfoghatatlan türelmetlenség ragadott előre, ha az utcasarkokhoz közeledtem, amelyekben kellett hogy forduljak, mintha attól tartottam volna, hogy az aszfalt eltűnik a lábam alól, a házak elszaladnak mellőlem.

Senkise volt otthon, amikor hazaértem. Végigmentem az egész lakáson. A zárt ajtók előtt egy darabig állva maradtam, a kezemmel ernyőt formáltam a

szemem fölé és kétségbeesett erőlködéssel meresztettem. De a csukott szemhéjak mögött csupán nyugtalan és meleg rezdülések, apró mozdulatok keletkeztek, mint a reszkető kis macska bőre alatt, akit hirtelen a levegőbe kaptak.

Az orvosok elég okosnak tartottak ahhoz, hogy megmondják az igazságot. A tudomány teljesen tehetetlenül áll ezzel a betegséggel szemben. Ha esetleg fájdalmak is jelentkeznek, akkor nem marad más hátra, mint a szemet operáció útján eltávolítani. Az egészségi állapotomra azonban mindez a legkisebb hatással sem lesz. Testileg és szellemileg a lehető legjobban fogom magam érezni, a munkaképességem egyáltalán nem rokkad meg ilyen esetben, azonkívül a modern vak-társadalom már oly fejlett, hogy...

Karosszékeemben sok időm maradt a gondolkodásra. Diákéletemre gondoltam, kamaszéveimre és apró gyerekkoromra, mintha a halálotom várnám. Elgondoltam, hogy micsoda haszontalanságokkal pocskéltam el a drága fiatalságomat, legpompásabb, legdúsabb éveimet. Hány ragyogó nyári napot töltöttem füstös kávéházban, sakktábla előtt ülve. Az Alpeseiken egyszer egy politikai szónoklat miatt elmulasztottam megnézni a Nap felkeltét. Rigiben, még csak nem régen is, a színházban a »Carmen« előadás alatt, ahelyett hogy a szinpadai függönyöket, mint soha többé vissza nem hozható képeket igyekeztem volna magamba rögzíteni, azon gondolkodtam, hogy a menyasszonyom karaktere mennyiben hasonlít Micaelához és mennyiben Carménéhez.

A menyasszonyom örökös probléma volt a számomra; ő az a szemüveg, amelyen keresztül én a világot néztem. Akkor már közel voltunk az esküvőhöz és engem elbűvölt azzal, hogy minél inkább közeledett a határidő, ő annál zárkózottabb és hidegebb lett, gyakran már szinte keményen és idegenül bánt velem. Arról álmodoztam, hogy miként fog tányérja fölött rám nézni, ha majd leendő lakásunkban vacsoránál ezt mondom:

— Elmenjek még ma este e kávéházba? A barátaim nagyon hívtak.

Pongyolájának halávány rózsaszíne vonzó és nyugodt háziasságot ad neki és bájos harmóniába olvad tompa barnaszínű butorainkkal.

Miatta gabalyodtak össze annyira a gondolataim, miatta zilálódott össze ugy a világnézetem, hogy nem is akartam megérteni helyzetemet, ezt az eseményt és annak következményeit akkor, amikor az orvosok mindent közöltek velem. Azt sem tudtam megérteni, miért oly sokára látogatott meg menyasszonyom a betegszobámban. Nem értettem meg, miért mondta az anyám azt, szerencse, hogy a csapás még az esküvő előtt jött és csak a menyasszonyom iránt való szerelmemet kiméli — mondotta — akkor, amikor róla kérdezősködöm és ők kimennek a szobából, vagy hirtelen másról kezdenek beszélni. Már attól tartottam, hogy beteg és azért nem jön.

Végre egyszer meghallottam a hangját az előszobában. »Lizzi«, gondoltam, és a neve sohasem tűnt ennyire természetesnek, ennyire hozzáillőnek, egésznek, reaszabottnak és mégis egyszerűnek, mint most. Miért marad oly soká kívül? Végtelen sokáig beszélgetett a többiekkel. Nekem nem volt szabad megmozdulnom; nyugálmom és pihenés, ez volt az orvos legszigorúbb parancsa.

Mikor azután belépett, — úgy gondolom, az anyámmal, aki azután újra kiment — akkor úgy éreztem, hogy le kell tépnem a köteléket a szememről, és lehetlenség az, hogy őt többé sohase lássam. Eddig ez nem

jutott eszembe. Csak ebben a pillanatban vakultam meg.

Suhogva surrant hozzám, mintha egyetlen ugrással termett volna mellettem és apró, meleg kezeit a fejemre tette, szorosan, szorosan, mintha nem akarná többé elengedni. Talán — öntudatlanul — én is kicsit magasabbra vettem fel a fejem. Lizzi egy árva szót se szólt; csak az arcomat és a hajamat simogatta folyton. Azután ügyetlenül elnevette magát, olyan hangon, amely még repedezett volt az éppen abbahagyott sirástól:

— Ugy csinálunk, mintha Isten tudja mióta nem láttuk volna egymást!

Széket húzott mellém.

— Oly sok dolgom volt, — folytatta sietve, mintha a válaszmától félt volna — és ebben a rossz időben ki se mozdulhattam...

Roppant gyorsan beszélt, mintha a szavaknak nem lenne idejük a meggondolásra.

— Bizony, mióta fekszel, — különös — oly czudar idő van folyton, hogy szinte örül az ember, ha nem kell kimennie, bizony, bizony!...

— Ah, pedig mégis csak a legjobb künn — gondoltam busan.

Ő azonban tovább beszélt.

Újságokat ismerősökről, könyvekről, amelyeket olvasott és végül — talán az arczkifejezésem kényszerítette rá — a házi orvosunk, dr. Miker ostoba és tulzott elővigyázatosságáról, aki mindig rémeket lát és a dolgokat sokkal súlyosabbaknak tünteti fel, mint amilyenek a valóságban.

A hangja oly idegenül hangzott, mintha azelőtt egész más lett volna; vagy csak én nem figyeltem rá eddig? Vagy elvonta talán a figyelmemet az, hogy valaha láttam is őt? Nem hallottam a szavait. Erőlködtem, hogy ne halljam. Csak a hangjának melódiáját lestem és elhittem magammal, hogy sok ujat mond nekem róla és hogy más, mint eddig hittem.

De mindezek az elméleti okoskodások nem fojtatták el a haragomat, hiába fékeztem, zaboláztam és takargattam.

— Mihelyt egy szép délután lesz, — mondatta a menyasszonyom — kikerékpározunk együtt a jirnai erdők felé...

— És ha vak maradok? — gondoltam magamban, a fogamat csikorgatva.

Úgy tetszett, hogy valakivel hadakozom a ködben. Ütések és szurásokat kapok és nem lehet megállapítanom, honnan jönnek.

— Igen, talán... — feleltem a menyasszonyomnak röviden és szárazon, a hangom elkényszeredetten recsegett.

És kis idő múltán — már nem is tudom hol szakítottam meg menyasszonyom beszédét — így szóltam:

— Mondd csak, fölvesznek engem ingyen a vakok intézetébe? Nem szeretnék az anyám nyakán élőködni.

— Micsoda badarságokat beszélsz itt össze-vissza! mérgelődött a menyasszonyom, de minden hangja őszintétlen és színészkedő volt.

— Dehogyan badarság! Tudod, milyen vagyok. Én nem változtam meg. Alakoskodni nem tudok. Ami van, az van és nem lehet struccpolitikát üzni.

A lány nem felelt.

— Milyen hidegek a kezeid — mondta kisvártatva és a kezével próbálta melengetni fagyos ujjaimat. De én nem tágitottam. Elkészerített, hogy a nyíltságom előtt gyáván meghunyászkodik. Még nem volt tisztában

azzal, milyen helyzetet foglaljon el a szerencsétlenséggel szemben.

— Ha a bátyád lennék, ezt mondanád nekem: Menj kolostorba! és azt gondolnád: Lódd magadat főbe! És most még mindig komédiázol, mintha...

— Ne izgasd fel magad! — mondta a lány félénken, de minden felindulás nélkül, inkább szemrehányóan és intően. — Igazad van, de nem akartam beszélni veled a terveimről, míg nincsenek megvalósulva, nem akartalak hiába felizgatni, pedig érthető, nagyon érthető, hogy nyugtalanít, nagyon, nagyon érthető!...

Hogy irigyeltem őt, mert a szavait az arcom felé irányíthatta.

Szájamba haraptam, szemem kidülledt és újra szikraeső fürdette meg. Mit akartam csinálni? Kinyújtózkodtam. Lassan és fáradtan kitéptem a számam és mély lélekzetet vettem.

A lány egy trafikengedélyről beszélt, amelyért kérvényt nyújtott be. Minthogy a betegségemig folyton állami szolgálatban voltam, kétségtelenül megkapja, lehet hogy nagy-trafikot is kap.

Előre örült annak, hogyan rendezi be, a trafikban nekem jutott volna az ellenőrzés szerepe.

— Ezt úgy hiszi, — gondoltam magamban mérgesen — mint az előbbi kerékpár-utat. De csábítóan lebegett előttem az, hogy szaván fogom és belékapaszodom az életnek ebbe a hitvány roncsába, amely még számomra megmaradt; hogy odaragasztom magamat ehhez a lánnyhoz és nem engedem többé szabadon. Rákényszeríthetném, tudom. Tisztán láttam, csak az arczába kellene vágnom, hogy hazudik, hogy két héten belül bármelyik utcasesprőhöz szivesebben menne feleségül, mint hozzám. Ez a leány büszke. Valóságot csinálna a hazugságból.

Leírta nekem, hogy mit fogok a trafikban csinálni, mindenfajta szivarnak meg van a maga külön helye; beszélgetni fogok a vevőkkel. A gyerekeink pedig majd felváltanak minket iskola után.

Én pedig láttam magamat, hogyan tépem le a kötést a szememről, hogyan rohanok fel és alá — vadul — a szobában, hogy vágódom a szoba sarkos butorajba és ordítok: Ne akarjon jobbnak látszani, mint a milyen, ne nehezítse meg a visszavonulását!

Biztosan csodálkozott, hogy miért fekszem egyszerre oly csendesen, miért nem felelek egyetlen szavára sem és mégis mintha figyelmesen hallgatnám őt. Többször elakadt a beszédben és láttam rajta, hogy sokkal borzasztóbb néki a hallgatásom, mint minden eddigi beszédem. Határtalanul sajnáltam őt. A kezemben volt. Mily ártalmatlan volt minden hazugsága s mily jólelkű és kegyes! Megvalósíthatnám, ha akarnám. Az elleneséges világ, a családjá, az ő jobb tudása és akarata ellenére legyőzte volna magát és mellém állt volna.

És mivel a keserű izgalom e pillanatában mindezt oly biztosan éreztem, hogy a haragom erősebb, mint ő, láttam, hogy nincs igazam. Védtelenségével szemben elsikkadt a vágyaim ereje, a szépség, a boldogság után kiáltó utolsó haragos vágyakozásom. Bizonyára nem helyes, hogy a döntés nyomban tétova lesz, mihelyt az ítélet joga a saját kezembe kerül, de az is bizonyos, hogy az ember akkor a másik fél érdekeit — öntudatlanul — még erősebben védi.

Aléltan és majdnem hidegen bucsura nyújtottam a kezem. Azt mondtam, hogy fáradt vagyok. A lány szemrehányást tett magának, hogy sokáig maradt nálam, halkán megsimogatta a kezemet és eltűnt.

— Lizzi! — kiáltottam felocsudva és azt hittem, hogy még nem is ment ki az ajtón. Ki tudja, nem hatá-

rozna-e másképpen, ha visszajönne. De már künn volt. Helyeslően mosolyogtam és visszaroskadtam.

Az enyéimnek pedig, minden felvilágosítás megtagadásával, a legkomolyabban meghagytam, hogy a leányt többé ne fogadják, ne is ereszszék be. Ezt a parancsomat, úgy láttam, nem is nagyon nagy csodálkozással fogadták.

... Azóta sokat hallottam a vakok boldog házasságáról, és nem tudom, milyen sorsa van Lizzinek, aki évekkal később egy vidéki városkában férjhez ment; de mondhatom, hogy elhatározásomat, amelyet még ma is bölcsnek és magától értetődőnek tartok, még a gyengeség závart pillanataiban sem bántam meg.

Talán nem lettem volna ilyen szerény és ilyen elégedett, hogyha egy asszony és egy nagyobb család jóléte függött volna tőlem. Nem akarom méricsgélni a sorsokat, csak azt tudom, hogy az életemet tartalmaznak tartom és végeredményében ez a vigasztalásom.

Csakugyan kaptam egy trafikot, amelyért az anyám folyamodott a nevemben, mielőtt tudtam volna róla.

Nyugodt szobáskám van az üzlet mögött, ide jönnek estente a barátaim és sakkoznak velem, vagy, ha többen vagyunk, politikálgatunk, a drágaságról beszélünk, és egy barátom, aki eleven anekdotakincs, vidám históriákat beszél.

Ha pedig valami komoly esemény gondolkozóba ejt bennünket, akkor mindenki az életéről beszél, a multjáról és a jövőről, nyiltan, higgadtan és majdnem vidáman. Füstölünk és iddogálunk és úgy érezzük, hogy sem a mult, sem a jövő nem árthat nekünk; és gyakran észreveszem azt is, hogy az élet kusza, szétfolyó és összevissza dolgai áttekinthető és gyengéd összefüggésben oldódnak fel és az élet eseményei között a hirtelen és lesújtó változások, mint például szemünk világának az elvesztése, sokszor kevésbé fontos, mint egy elejtett szó, mint egy elhatározás, egy érzés időszerű megállapítása és becsületes kimondása.

Szeretném...

Szeretném látni, mi enyém volt,
Hogy mégegyszer örüljek néki,
Régi telek... kora tavaszok,
Bus zenétek most már... ki érti?...

Szeretnék mégegyszer elülről
Kezdeni, várni, úgy mint régen,
Nagy álmokra reszketve várni,
Ibolyával az utcaszélen.

Szeretném látni, úgy kopottan,
A diákot, akit szerettem,
Az utcákat... hol dideregve,
Hozzámsimulva járt mellettem.

Szeretném elhinni csak egyszer,
Amit ő mondott akkor régen...
Mikor még egymás kezét fogtuk,
A sötét, csendes sétatéren.

Szeretnék mindent visszaadni,
Mindent... mindent, amit csak kaptam,
Csak mégegyszer nyujthatnám félve
Legelső csókra... éhes ajkam...

Benedikt Iius.

Krónika II.

A legvitézebb huszár.

— ápr. 25.

Szinte éjszakai csöndben, két távoli leszármatottnak, egy hölgynek és egy férfinak (a hölgy színművésznő volt egykoron), mondjuk: két embernek a részvételével helyezték utolsó nyugovójára vitézvári báró Simonyi József őbestert. A legvitézebb huszár volt ő valamikor, kék attilája, ezüsforgós csákója, régimódi, nagy, pallosnak is beillő kardja, aranyosan meghimzett tarsolya, halálos csövu pisztolya, jó paripái bejárták Európát. Ösmerték azokat Pancsován, Neuberghben, Lembergben, Ulmban, Lyonban egyaránt. Még a Garda-tónak vize mellett, amelyik olyan mély, mintha ezer sötétkék fényű fémlap volna egymásra borítva, még ott is verekedett az őbest, a Gréven-huszároknak parancsnokló ezredese. A Garda-tó mellett, — ha érdekli önt, kedves olvasóm — Salóban verekedett vitézvári Simonyi József, Salóban, ahol éppen száz év mulva egy nagy költő halt meg szívének betegsége mián. De ez lényegtelen is talán. Simonyi ezredes semmiesetre sem tudta, hogy ott, ahol ő ezrével osztogatta a halált, mint bőkezű földesur aratás után a kalászokat, ott valamikor egyetlen embernek egy halála fog nagy fájdalmat és nagy szenzációt kelteni, és én is ezt csak úgy magamnak jegyeztem meg inkább.

Ami őt, a vitézvári előneves huszár őbestert érdekelhette, az még annyi volt, hogy idővel nagy hősiességének, ezer bravurjának csillogó jutalmaként megkapta a Leopold- és a Mária Terézia-rendet. Azután mindkettőt elvették tőle és az aradi vár kazamatáiba zárták, ahol is elborult kedélyű fogolyként halt meg. Hogy miért fokozták le, miért vetették rablánczra, máig is a titkok titka. Meg kell még jegyeznem, hogy a nagy őbestér a napoleoni időkben élt, maga a császár ellen hadakozott. Az empire-ban élt tehát és a korai biedermeierben, olyan időkben, amelyek nála kisebb legényt is nagygyá avattak, legendás hőssé tettek. A legvitézebb huszár alakja mégis elfelejtődött. Jelentős költői munka nem szól róla, és bár különös zamatu egyéniségre valló ezer és egy bravurt követett el, még a népnek naiv, de hálás emlékezetében sem élt tovább az alakja. A fényes hősré nem illik a Béranger-féle jóslat: On parlera de sa gloire...

Miért nem lett emlékezetes hős vitézvári báró Simonyi Józsefből, a legvitézebb huszárból? Fél Európát bejárta, hős volt, különös cselekedeteket végzett, józü, eredeti alak volt, a nagy marsalloknak a hőskultuszra annyira hajló korában élt és olyan szerencséje volt, hogy a legnagyobbak ellen hadakozhatott. Fényesen szárnyaló pályája végül nagyot is hanyatlott. Megkapja az ausztriai birodalom legnagyobb katonai kitüntetését, a Mária Terézia-rendet és a rend vitézei közül ő az egyetlen, akit lefokoznak.

Ösmeretlen bűncselekedet miatt fokozzák le! — és élete megmaradó halott esztendeinek az aradi vár fala lesz nyirkos koporsójává. Mégsem lett belőle legendás alak, még olyan sem, mint egy otrantói herceg, hogy a Napoleon marsalljainak egyik legkisebbikét említsük.

Az utolsó nagy magyar Landsknecht alakja a katonai tömlöczből a feledés börtönébe jutott, és még most, hogy sok évtized után rehabilitációs temetést adnak a legvitézebb huszár hamvainak, érdekes, eredeti alakja és emlékezete még most sem váltja ki a lelkekből az érdeklődésnek villamos szikráit. Miért van ez, hogyan lehetett ez? Mi sejtjük az okát és — a hazaárulásnak semmiféle vádjától nem félve — meg is mondjuk. A legvitézebb huszár azért nem lett az esztendők során az, ami kellett volna, hogy legyen, mert gazdag életéből a kalandoknak és az eseményeknek ezer ékkő kavicsa daczára is hiányzott kettő: az asszony és a kecsesség.

Halál, sebek, elrablott municziós-szekerek, a huszár alól kilőtt ló, az utolsó pipa dohány, karddal kettéhasított csákó, — mindez benne volt a legvitézebb huszár életében. De a csákó mellől hiányzott az örök banalitásában is örökszép rózsá, az utolsó pipa dohánnyal nem versenyez az utolsó bucsuzkodás és Simonyi bravurjait mindig csak az ezred jó hírnevéért, a medáliáért követte el, de sohasem azért, hogy ezzel egy szempárt önfeléd felcsillámlásra bírjon. Vitézvári báró Simonyi József életéből hiányzott a könyv és a csók (együtt hiányzik az, ami együtt jár) és nyugdíjas ember korában Tarnopolban egy német-osztrák tábornoknák vén leányát veszi feleségül, hogy legyen a háznál, aki a csizmát és a pipatóriumot rendben tartsa. Nagy büntette körül is a tétova találgatás nem erkély és nem ágyasház, hanem egy halálosvégű korcsmai verekedés mellett állapodik meg. Az óbester nyers ember, bocskoros nemeseknek falusias nevelésű gyermeke, aki a harc téren a kiontott vér jutalmául lett báró.

Asszonyoknak nem volt lovagja, kecses ember nem volt. Az emlékezés ezüstös ködjében imbolygó alakja köré nem fonódhatnak rímek, halott szívéből nem fakadhat zene. A legvitézebb huszár hősi bravurjai legfeljebb a káplárok gondolatvilágát érdekelhetik és a káplárvilág tudvalevően igen rossz és hálátlan utókornak bizonyult. A költők nem az ő kedvükért írnak verseket, a tudósok sem könyveket. Sokat megtett életében a legvitézebb huszár, de mit számít az a romantikus emlékezés mérlegserpenyőjében, mit számítanak az átusztatott folyók, a lóháton megtett méréföldek, a lekaszált koponyák, amikor a hős hosszú diadalutjában elfelejtett a csillagok felé nézni és amikor pályáját csak testi nélkülözések tették emlékezetessé, nem pedig lelki szenvedések fájdalommassá. Kitűnő katoná volt, első lovas, rettenthetetlen kaszaboló, de nem volt lovag. Ezt elmulasztotta, nem tudta, talán nem is gondolt rá. Lobogója himezetlen volt és az emlékezés csak durva szövöttes leplet borít porladó

hüvelyére. Csak mint katonára emlékeznek rá, csak a katonák emlékeznek, a katonák pedig nem tudnak emlékezni. Sem maguk nem szoktak emlékezni, sem másokat nem tudnak emlékeztetni.

Lakatos László.

A szerelem története.

Irta: FRANÇOIS DE NION.

Egy szép reggelen, amikor Dulin Olivier ügyvéd éppen egy nagy aktacsomó előtt ült, betoppant hozzá váratlanul ifjúkori barátja, Darranes Gusztáv, aki már több ízben tett világszerte utat automobilon s most üdvözölni akarta évek óta nem látott barátját.

Az ügyvéd dolgozószobájába inkább illett volna egy művésznak, berendezése pedig nem a pörököt, hanem a szerelmi történeteket juttathatta az ember eszébe. A szobát finom és egy kissé édeskés parfüm illata árasztotta el, amely összevegyült a cigarettafüsttel. S bár a butorzat igen masszív formájú volt, a falak mellett pedig óriási könyvszekrények terpeszkedtek vastag kötetekkel, a tömérdek, valószínűleg emlékebe kapott csecsebecsét látva, mindenképpen csak a szép, elegáns asszonyokra lehetett gondolni.

— Nálad olyan minden, hogy igazán nem unatkozhatok ebben a szobában — szól Gusztáv.

Olivier elmosolyodott. Csinos ember volt, izmos és szőke s olyan megjelenésű, hogy mindig felköltötte az asszonyok érdeklődését. A negyven esztendő ugyan meglátszott rajta, mert a szeme körül ott húzódtak a kis ráncocskák s az ajkain egy keserű vonás... de azért ő mégis lehetett volna riválisa bárkinek. A barátja nagy érdeklődéssel nézegette a szoba apróságait s mindent alaposan megmustrált. Egyszerre csak hirtelen megállt egy asztalka előtt. Egyszerű, fehér márványasztalka volt, amely a sarokban állott egy üvegbúra alatt, olyanformán, mint ahogy falun a menyasszonyi koszorúkat szokták eltenni. Egy művészi faragású talapzaton egy finom, vörös bőrbe kötött könyv feküdt ott, egészen magában, mint egy mellszobor, vagy egy nagyon ritka és értékes műtárgy. A könyv tábláján nagy aranybetűvel ez volt a cím: *A szerelem története*.

— Az ördögbe is, mi ez? — kérdezte Darranes a barátját kíváncsian.

— Ez az én arcképem, kedves barátom — felelt Olivier. — Elhiheted nekem, mert csakugyan így van. Van ember, aki márványból vagy gipszből csináltatja, vagy egy darab vásznon örökítetteti meg magát... Az enyim nyomtatva van... És ennek nagy a története.

— Meséld el!

Olivier elmélázott a kis könyvön, amely ott piroslott a remek talapzaton s nagyon elkomolyodott.

— Ne várj valami romantikus történetet, sőt ellenkezőleg. Semmi sem lehet tanulságosabb és világosabb, mint az én kalandom Magdaléna asszonnyal... Később majd meghallod, hogy milyen néven lett híressé. Ebben a pillanatban csak annyit kell tudnod, hogy én a legközönségesebb és legtermészetesebb úton ismerkedtem meg vele: amikor Faubourg Saint Honoré-ban felszállt az omnibuszra. Magam sem tudom, hogy miért követtem.

Alig álltam a perronon, amikor az ismeretlen hölgy pillantása már reám tapadt. Micsoda szemek, kedves barátom... nagyok, feketék, kifejezéstelenek és

mégis szuró tekintetűek egyszerre, a pillantása gunyolódó és hizelgő, majd kutató, sőt tolakodó... már szinte terhemre volt. Mindjárt láttam, hogy ez a világosbarnaruhás asszony keresztülnézett rajtam, szétdarabolt, megvizsgált, megmért.

— Valószínűleg ismer valahonnan — gondoltam csodálkozva.

Most már én magam is elkezdtem őt éppen olyan lelkiismeretesen vizsgálni, mint ő engem; ezzel már tartoztam a férfibüszkeségemnek. Nem mondhatom feltűnően szépnek. Kissé hosszú orra és igen berizporozott arcza volt, de azért egész lényével és modorával mindjárt megfogott. Az omnibuszban úgy ült, mintha otthon volna. Úgy látszott, hogy még a legcsekélyebb dolog is érdekli, mindent megfigyelt, mintha valami riporter volna. Ezt a bizonyos megvető hanyagsággal csinálta, amivel az állatok az emberekre bámulnak.

A bulváron szállt le. Én teljesen a hatása alá kerültem, utána mentem és megszólítottam.

— Nagyságos asszony, megengedi? — dadogtam.

— Igen szívesen, uram, — felelt nyugodtan — nagyon örvendek, hogy önt megismerhetem... Mi a foglalkozása?

Akkoriban még nem igen dolgoztam komolyan. Gondolkoztam tehát valamin, ami hozzám illik. Végre mégis megmondtam neki őszintén, hogy nem vagyok nagyon elfoglalva. Ő ebből azt következtette, hogy nekem volna elég időm arra, hogy vele foglalkozzam.

— Legényember ön?

— Teljesen és állandóan — feleltem. — És ön szabad?

— Én, igen, de... elváltam.

Szólanul tettünk néhány lépést, amikor egyszerre megállt, kezét nyújtott és így bucsuzott el:

— Fogadhatna ön engem a lakásán?

— Gondolhatod, hogy fogadhatlak!

Másnap már nálam volt, ebben a szobában. Ugyanazt a toalettet viselte, mint tegnap, csak most egy sűrű, fekete fátyol takarta el az arcát, úgy hogy csak az orra hegye látszott ki alóla.

— Jó napot — köszönt olyan hangon, mintha már régi barátok volnánk s aztán egy olyan mozdulattal, amely kizárta, hogy megérintsem, tüstént a szobám és a berendezésem megtekintéséhez fogott. Épp úgy, mint te az előbb. Megnézte csecsebecsémimet, a könyveimet, átlapozta az irataimat, s mint egy műkereskedő, olyan érdeklődéssel vizsgálta a festményeimet és a véseteimet.

— Nagyon szép — jegyezte meg.

Azután megint az én személyem következett. Abba a székbe telepedett bele, amelyikben most te ülsz. Oh, még most is magam előtt látom, a kezét az ölében tartva, s miközben sejtelmesen nézett rám, megszólalt:

— Igen, maga tetszik nekem!... De előbb csevegjünk egy kicsit.

S ezuttal a csevegésnél maradt. A kis menyecske értett hozzá, hogy mindent kitudjon tőlem és mindent megtapasztaljon, amit én magam tudtam csak magamról. Én bizalommal és örömmel közöltem vele minden apróságot a fiatalságom idejéből, a múltamból, a nevelésemről, sőt még az örökségi reményeimről is beszéltem. Képzeld csak. Ő úgy megfordította a szívemet, mint egy szövetet. Röviden szólva, teljesen a varázsa körébe kerültem.

Másnap különben nagyon kedves volt, s az én pszichológiai őszinteségemre egy más, sokkal elragadóbbal felelt. Az első kedveskedéseimet igen bájosan viszonozta, de őneki — az én szerencsétlenségemre — egész más dolgok forogtak a fejében. Minél jobban rajongtam

én érte, annál szórakozottabb lett ő. Én észrevettem. Még az udvarlás leghevesebb idején is észrevettem azt a megfigyelő és átható pillantást, mint ott, az omnibuszban. Ő megfigyelt engem!

Olivier az emlékek ily nagy rajának felriadására nagyon elkomorlyodott. Czigarettára gyújtott s aztán folytatta a beszédet:

— Így tartott ez csaknem egy esztendeig. Én éreztem; hogy Magdaléna asszony nem pásztorórára, hanem csevegő-órára áhitozik. Boldognak érezte magát, hogy én élek, hogy szeretem, s hogy néha szenvedést érzek és dühbe jövök a szívemmel tett kisdéd kísérletei miatt.

A mi szerelmünk nagy, erős és tiszta volt, legalább az én részemről.

Mi eljártunk sétálni, megnéztük Páris és környékét s egyáltalán nem bujkáltunk a nyilvánosság elől. Szabadok voltunk, teljesen szabadok. Ő minden egyes alkalommal kész programmal jött, hogy mivel töltsük az időt. Gyakran színházban vagy vendéglőben töltöttük az estét. Szerette a kalandot s nagyon iparkodott megállapítani, hogy milyen hatást tett rám egy új darab vagy egy új ismeretség. Nagyon ügyes volt az én életem könyvének a kibetűzésében. Odáig vitte, hogy én már szükségét éreztem annak, hogy vele közöljem legtitkosabb gondolataimat s neki referáljak minden kicsiségről, ami érdekelt.

Odáig jutottam, hogy egy valóságos regényhőssé tettem magamat csupán azért a gyönyörűségért, hogy őt csodálatba ejtsem, vagy egy elismerő szót kapjak tőle.

És, kedves barátom, akár hiszed, akár nem, én egészen boldog voltam, mert Magdaléna asszony mindenek dacára igen csinos és bájos menyecske volt, csak hozzá kellett szokni a természetéhez.

Egyszerre aztán, máról-holnapra, hirtelen nagyon megváltozott. Már nem hallgatott olyan érdeklődéssel s nem is kérdezősködött egyáltalán. Bájos, szeretetreméltó volt, sőt napról-napra nyájasabb lett. De a kíváncsisága megszűnt, már nem érdeklődött többé a dolgaim iránt. Láttam, hogy bensejében mint tépdesi el magát tőlem s hogy ki akar bujni. Én kerestem az okát ennek, de nem tudtam megtalálni s nagyon boldogtalannak éreztem magamat.

Egy napon — ezt a napot és órát sohasem fogom elfeledni — megint meglátogatott s akkor hozta ezt a kis könyvet, amelyet itt látsz.

— Kedvesem, — mondta — holnap a könyvkereskedésekben majd meg fogod látni ezt a könyvet a kirakatokban és az újságok-mind irni fognak róla. A címe *A szerelem története* és a szerzője *Sila Closey*: ez alatt a név alatt irtam én. Kettőnkéről van szó, kedvesem, s ezért akartam ezt a dolgot először neked megmondani... Nagyon meg vagyok elégedve a munkámmal. Azt hiszem, téged is büszkévé tesz majd a tudat, hogy te ihlettél meg engem. Gondold meg csak, hátha egy mesterművet alkottam...

A leleplezésen megütköztem, aztán rettenetes dühbe jöttem, szinte az eszemet vesztettem...

— Igen, — kezdte ismét ő a beszédet — én író nő vagyok. Én az ártatlanságot megénekeltem költeményekben, a házasságot pedig megirtam egy regényben. Most aztán meg akartam írni azt az igazi, korlátlan erejű szerelmet, amely nem ösmer akadályokat... Ezt nem mondhattam neked, mert bizalmatlanná lettél volna. Ma már minden férfi bizalmatlan. Te aztán így kedves, gyöngéd és nyílt voltál.

Megszorította a kezemet és hálásan mosolygott reám:

— De még egyet meg kell mondanom. Már a könyv korrekturájának olvasása alkalmával észrevettem, hogy

nem vagyok az, aki voltam, s most, hogy a könyv készen fekszik előttem, azt kérdezem magamtól, hogy szeret-hetlek-e még jobban, talán odaadással ezután már. Értesz, nemde? Ne rontsuk drága, szép, tiszta emlé-keinket! Ezért jobb, ha elszakadunk egymástól mint jó barátok. Élj boldogul, fogadd köszönetemet szerel-medért...

— Találtál már egy újabb kísérleti médiumot? — kérdeztem malicziózusán.

— Az ember mindig találhat valami újat. De légy nyugodt, egyelőre nincs más tervem.

Es Sila Closey éppoly hideg nyugalommal hagyott a faképnél, mint a minővel annak idején Magdaléna asszony megtette első látogatását.

A könyvet csak egyszer olvastam el, hogy véle-ményt alkossak magamnak szerzőjéről. Először csak átlapoztam. A tartalma megfelelt a címnek s találtam néhány oldalt, ahol a szerelemről lángoló és tüzes sza-vakkal ír. Pontos analízise a női szívnak, amelybe egy férfi ideálja beléköltözött. Aztán az elejétől kezdve fogtam hozzá és alig tudtam letenni. Micsoda könyv: átgondolt, átélt és hű a leírása. Ugy látszik, hogy egy nő könnyebben le bírja írni a valót egy könyvben, mint megmondani az életben. Az én alakomat is nagy-szerűen leírja benne. A külsőmet, apró szokásaimat, hogy miképpen szívom a cigarettát, a lelki világomat, az iránta érzett szerelmemet, a szenvedélyemet és a fáj-dalmajmat.

Enhózzám hónapokon át egy fotografáló gép járt és a háromezrednyolcvan oldal olvasásakor minden egyesnél úgy éreztem, hogy ez a nő profanizálta, a nyil-vános érdeklődés zsákmányául dobta oda legtisztább érzéseimet. Meggyalázott, becstelenné tett, megszent-ségtelenítette a szerelmemet.

Olivier megint rágyújtott egy cigarettára, majd elővette a könyvet és simogatni kezdte:

— Lásd, eleinte nagyon föl voltam háborodva, szerelem vagy a harag volt a motívuma, nem tudom. Magdaléna eleinte nagyon, de nagyon hiányzott nekem, de végül is lemondtam róla.

A regénynek nagy sikere volt. Én magam is úgy olvasom most, mint a hogy a fiatalkori emlékeit, vagy az első szerelmes leveleit olvassa valaki. Legszebb érze-semet találok meg benne. Erről egyébként magad is meggyőződhetsz. A könyv igen szépen van megírva, a menyécskének igazán van írói tehetsége s engem talán halhatatlanná tett.

Darranes Gusztáv elővette a könyvet, felütötte az első oldalt s halk hangon olvasta az első sorokat:

— A Faubourg Saint Honorén, az omnibuszban lát-ták meg egymást először; ő a perronon állt, a nő a kocsi belsejében ült. A pillantásaik nyomban találkoztak s szoro-san egymásba kapcsolódtak, mintha nem is tudná-nak többé másra nézni soha.

A miben egymástól különbözünk, az csupa mellékes dolog, — ruha, modor, a hang csengése, vallási nézetek, külső megjelenés, a ruházkodás sajátosságai és más efféle.

*

A gondolkodás a legegésztelenebb dolog a világon és az ember éppugy belehal, mint bármilyen más betegségbe.

*

A hazug célja csak az, hogy gyönyörködtesse, hogy elbájojon, hogy örömet szerezzen. A modern társadalomnak valósággal ő az oszlopa.

A hárfa.

— Richard Dehmel. —

Szorong az erdő, nyugtalan hereg,
A felhők utja napnyugatra fordul,
Fészke sűrűn a varjuserég,
Nyöszörg az ágak éjszakája zordul,
De léptem zordonabb.

Már jártam én e dombos oldalon,
De nem viharzott akkor így a lelkem,
Őshangotokra két merev karom
A fenségesbe, jaj, még nem emeltem,
Ti szörnyü testü fák!

Nagy térközökben állnak a fenyők,
Fakóra vált fatestük meg se rezdül,
Az őserő vadul füttyölve bög
A sarjadó, zöld ormokon keresztül,
Akárcsak akkor —

S áll egy fatörzs, ötujju szörnyeteg,
Mint csontos ökle földi isteneknek,
Amelyre fény, aransugár perreg.
S a büszke ujjak messze túlmérednek
A vén, kietlen erdőn.

És küzdve küzd a szálfőriás,
Hogy összeforrjon őt magányos orma.
Szörnyujjain vonagló görcs cikáz,
Miként ha ráznák buzgón, panaszolva
Egy elvarázsolt hárfa hurjait.

S a hárfa hurja égi dalba fog,
Harsány zenéje napnyugatra fordul —
Rég ismerem már ezt a szózatot! —
Nyöszörg az ágak éjszakája zordul:
Hallgass meg óh vihar!

Egy lény után sirt bennem a remény,
Ki két kezét kezembe fonja, kösse!
Vágyó karom hiába tördelém!
Egy kéz se forrt szegény kezemmel össze!
Ökölbe fogtam ekkor.

Az Istentől a gyarló állatig:
Hányszor vezeklék, hányszor esdekeltem!
A meddő hajsza imé megtanít:
Csak téged érthet buzgó, árva lelkem:
Nagy és örök világ!

Rázd, rázd az erdőt égi fergeteg!
Érezlek én is mindenség hatalmi!
Fészke sűrűn a varjuserég —
Oh adj erőt magamban élni, halni,
Világ!

Vajthó László

Saison.

Audiencia.

— ápr. 25.

Mindenki tudja, hogy e héten már másodszer történik meg német katonatisztekkel az a kis baleset, hogy német föld helyett francia földre szállanak le légi járműveikkel. A német császár, aki mindent tud, ezt is tudja, és személyesen óhajt érintkezni ama tisztekkel, akik így átröpültek a határon. Ezt az audienciát van szerencsém a következőkben ábrázolhatni:

A CSÁSZÁR (*egyedül sétál fel-alá dolgozóterme üzletivei, azaz bolthajtásai alatt. Itt-ott, de mindig a szájában, a fogát csikorintja*): Huj! huj!

A TISZTEK (*katonásan besurrannak, összeverik felelemtől reszkető csontjaikat és ezt mondják*) — (*Vagyis semmitse mondanak.*)

A CSÁSZÁR (*nyájasan*): Szervusztok! (*Nyájásban.*) Szerbucztok gyerekek! (*Legnyájasabban.*) Isten hozott benneteket!

A TISZTEK: — — —

A CSÁSZÁR: Miért nem ültök le, fiaim? Hiszen le is ülhetnétek? Ugy-e le, piczikéim? Indítványozom, hogy üljete le.

(*A szobában nincs semmi, amire le lehetne ülni. A tisztek nem ülnek le.*)

A CSÁSZÁR: Hogy vagytok, mangaliczáim? Hát a gyerekek? Hallom, azok is jól? Hehe. Nem igaz? Örülök, hogy olyan jól érzitek magatokat.

A TISZTEK (*okkersárga színt öltenek. De némán*):

A CSÁSZÁR: Hol jártatok, cimborák? Utazgattatok, mi? Nagyszerű ez a tavaszi levegő. Magam is szívom. Arómája van. Gyerekek, gyerekek, nincs szebb, mint a tiszta kék levegő, vagy azt hiszitek, hogy van? Csak mondjátok meg. Én nem vagyok az az ember, nekem megmondhatjátok. Gyalogostisztek vagytok? Némde? Lovastisztek? Persze, persze. Tengerésztisztek? Nézd, hogy ez mingyárt nem jutott eszembe. Nyihih.

A TISZTEK (*gyökeret vernek a padlóba. De szóltanul*):

A CSÁSZÁR: Tengerésztisztek. Az, az. Tik vagytok azok a tengerésztisztek, akik léghajón jártok...

A TISZTEK (*-ben döbbenet által a szív ere fagy*).

A CSÁSZÁR: Hajócskám, léghajócskám, kukk! Járkáltok a levegőben, úgy-e, nyulacskáim? Hipp-hopp, ott legyek; ahol akarok. Járkáltok. Nem? Mindenfelé. Lehet mondani, hogy mindenfelé jártok. Például fr...

A TISZTEK (*vaczognak*).

A CSÁSZÁR: fr... fr... frenetikus...

A TISZTEK (*viczegnek*).

A CSÁSZÁR: fr... fr... frappáns...

A TISZTEK (*megjegesednek*).

A CSÁSZÁR: fr... fr... framboáz...

A TISZTEK (*megüvegesednek*).

A CSÁSZÁR: Franciaország... Mi?

A TISZTEK (*hervadnak, kidülledt szemekkel hervadnak, mint a virág télen*).

A CSÁSZÁR: Onnan jöttök? Kizárólag onnan, nyuszinkók? Franciaországból, ahol tévesen leszálltatok? Padón, mondtátok, de hisz ez nem is Németország, ez Franciaország. Egy kicsit. Kicsikét. Pindurnyit. Renonsz, mondtátok, és visszajöttetek. És hogy ez rendbe van most már. Én mondom nektek, állatkáim, hogy soha még dolog ennyire rendben nem volt, mint ez. (*Pauza.*) Ku-uss!

A TISZTEK (*halványan megöszülnek*).

A CSÁSZÁR: Mer' iszen én nem is tartok egyébrét léghajókat, csak azért, hogy három ilyen bornyu, — vagy kifogástok van a szó ellen? — hogy három ilyen ökor beröpüljön velük Frankhonba, nemde, csakis oda? Három ilyen madárka? Ökörsem-madárka? Ökörmadárka? Czinegéim, ti! Máshová ti nem is tudtok repülni? Például a körösztapátok burnótszelencéjébe? Vagy a nagyanyátok levelesládájába? Hü! A pofátok!

A TISZTEK (*átlátszókká válnak*).

A CSÁSZÁR (*a rangidősebb ezredeshez lép, a két körme közé fogja a fülét*): Te aranyos. Ezért lett ránczos az ábrázatod? Ezért öregedtél meg tisztes butaságban? Fogod magadat és beröpülsz a léghajómmal és a röplőgéppel mélyen tisztelt ellenfeleim hasába? Te drága! Mondd, öcsém, mit csináljak veled? (*Pofon.*) Bántsalak? Azt én nem teszem. (*Pofon.*) Sértselek meg? Én azt sem teszem. (*Pofon.*) Rugjalak? Ugy-e, az jó lesz? Á! szó sincs róla. (*Pofonok, záporpofon.*)

A TISZTEK (*állnak; a rangidősebb ezredes meghalt a császár keze alatt, de ott áll előtte, feszesen, szalutálva, csak azt sajnálja, hogy végre rendelkezés nélkül halt meg, s hogy még egy negyedóráig, bár holtan, állania kell itt. Halottaknak ez kényelmetlen. Azt is bánja, hogy a holttestén át fújó paripák nem száguldanak a kivívott dadra*).

A CSÁSZÁR: Üljetek le, bogárkám, üljetek le. Te, ezredes, ülj le öt évig; te, kapitány, ülj le nyolcz évig; és te, hadnagy, te mindössze tíz évig ülj le. És a levegőt ki fogom szivattyuztatni körületek. Tinektek, galambok, nem kell levegő, mert ha levegő van, ti mingyárt elröpültök a legközelebbi francia garnizónba. Leszek bátor belőletek magatokból is kiszivattyuztatni a levegőt.

A TISZTEK (*közül a második is kiszívva, a császár szórakozottságból egy tollszárat dugott az egyik fülébe, úgy hogy a másikon jött ki*).

A CSÁSZÁR: Elég! elég! A többi mentésre nem vagyok kíváncsi. M—i—i? Még hallgatni sem tudtok?! (*Végez a harmadikkal is.*)

A TISZTEK (*hallgatnak*).

(*Síri csend.*)

A császár kikiált az ajtón:

— Főudvarmester ur, viheti a tiszt urakat. Semmi bántódásuk ne történjen, végre is egy ilyen kis tévedés akármelyönkkel megeshetik. A testeket négyfelé kell vágni. Nem igaz? Emberek vagyunk mindnyájan.

A koporsókat el kell égetni. Mi van azon? A hamut jó lesz a tengerbe szórní. Na, hiszen nincs is baj. A sajtónak akár adhatnak egy kommunikét is, hogy nagyon barátságosan fogadtam az urakat. Miért ne? Kedves fiuk. A kötelességem-teljesítés halottjai. Pá, gyerekek.

Gábor Andor.

HETI RIGMUSOK.

A helyzet.

Montenegróba bevonulni?
Nem. Ehhez semmi guszatusom ma.
Inkább ülök tovább is itthon
Még több zsirt halmozván husomra.

Szkutariért ömölne vérem?
Ez véremnek sehogyse smakkol.
Igen! meghódítani Párist...
A vérem fellángolna akkor.

Vagy nem is Párist, inkább Londont,
Mert Páris egy rendetlen város.
De elmenni Montenegróba?
Amely Soroksárral határos?

S a legjobb esetet tegyük fel:
Foglaljuk el Nikita doktort,
És zsákmányoljunk két petákot,
És három skatulyányi fogport?

S én leszek Cettinje királya,
Ez, mondom, a legjobb eset még.
Na hát akkor? akkor mi volna?
Gondolkodom egy keveset még.

Unatkozó unatkozással
Unottan unatkozni gyatrán...
E gondolat, már mint előleg,
Borzasztó pusztítóan hat rám.

Nem járni el a kávéházba
A pinczérel tereferélni,
Nem járni el az Otthon-körbe
Nagy irókkal kártyát cserélni.

Ily gondolat mered felém, jaj,
Ily gondolat egész halommal.
Mebántott minket Montenegró,
De elnézem ez alkalommal.

Pikk.

INNEN-ONNAN.

24 A fővárosi könyvtár. Ez az a könyvtár, amit Szabó Ervin minden jóval ellátott sok esztendei fáradságos munkával. Nagyszerű anyagot hordtak benne össze arravaló emberek, kitűnően katalogizálták, angol mintára rendezték, elosztották, fölosztották, kiosztották, szóval mindenképpen európai színvonalra emelték. Csak egy egészen jelentéktelen dologról felejtkezett meg a főváros, amelynek egyik büszkesége ez a könyvtár. Lényegtelen dolog, semmiség az egész, de az ördög vagy inkább a publikum tudja, mégis kiderült a hiány. A könyvtár nagyszerű, csak éppen használni nem lehet. Nem lehet pedig azért, mert a városháza legdohosabb, legsötétebb lyukaiba van eldugva. Baglyok és denevérek tanyája, pókok és penzionált molyok hazája az a néhány sötét kamra (camera

obscura), amelyben garmadával állanak a drága és kitűnő könyvek. Eddig, amíg a közönség panaszkodott, nem hitték ezt el a városnál, most azonban maga a főkönyvtáros volt kénytelen ezt a nyílt titkot az illetékes fülekbe sugni. A könyveknek ugyan nincs semmi bajuk, csak éppen a hivatalnokok betegedtek bele a patkányok társaságába, a rossz levegőbe, dohos pinczeszagba. Hogy lesz-e eredménye ennek a felszólásnak, az nem bizonyos. De annál bizonyosabb az, és ez megnyugtató, hogy végre találtatott egy fővárosi intézmény, amelyik kívül csunya ugyan, de belül nagyszerű. Eddig a fordítottjához voltunk hozzászokva.

24 A költő barátja. Egy kicsit undorító már annak a magánmocsárnak fölktörése, amit jeles és kevésbé jeles gentlemanek rohasztottak maguk körül, hogy kedvük szerint bepiszkithassák magukat. A Wilde-pőr legalább még meglepetésekkel szolgált, lord Douglas azonban nemcsak az unalomig majmolja halott barátját, de megfélemez a noblesse oblige-ről is. Piszkolja, mocskolja a költőt, reszkető térddel, rikácsolva és igazi kopott félvilági ur módjára a szüzi ártatlanság szakadozott fehérneműjében diszelegve. Egy rossz, ripacskodó színész a derék lord, aki bár minden hírességét annak köszönheti, hogy Wilde nemcsak költő, de beteg is volt, most mégis olyan hirtelen megtagadja a halottat. Hja, tizenhatsz esztendő óta nagyot fordult az idő. Új költők jöttek és az élet királyát alig emlegetik. Lord Douglas csak a józan eszére hallgatott... Valaki azonban csakugyan szépen viselkedett az egész kinos ügyben. Az a bíró, aki tizenhatsz év előtt biztosan elítélte volna, de most megvédte Wilde-ot. Ő tudniillik még Douglas urnál józanabb. Ő a népszerűséget is tudja méltányolni. Valódi józan angol.

24 A rabság önkéntesei. Az idők csakugyan megváltoztak. Valamikor a nő áruczikk volt, akit vásárra vittek s a legtöbbet ígérőnek odaadtak. Ruhát, csillogó ékszer, kényelmes ott-hont kapott. Gondok nem gyötörték s megőrizhette teste rugékonyságát, arczbőre finomságát. Ma már egészen más a rendszer. A nő, a felszabadult asszony maga viszi magát a vásárra s azzal köti meg az alkut, aki neki kínálja a legtöbbet. Így tett Lina Cavaliere, a világhírű színésznő. Lina Cavaliere eladta magát százezer font sterlingért, amely összeg a házasságkötés napján vált esedékessé. Ezenfelül kikötötte még Lina Cavaliere, hogy évenként százezer font sterling gombostüpenz jár neki, de ez az összeg még a házasság megkötése előtt esedékes. A férj azonban a házasság első évében nem mutatkozott oly bőkezűnek, amilyennek szerződészerűen lennie kellett volna. S minthogy házastársak közt a fukarság a legnagyobb bűn, Lina Cavaliere beadta a válókeresetet s a törvényszék már fel is bontotta a házasságot. Ennek a közönséges rabszolgavásárnak egyetlen szimpátikus momentuma az a valomás, melyet Lina Cavaliere tett a válókeresetében. Egész őszintén kijelenti, hogy sohasem szerette a férjét s csak millióért ment hozzá. A pénz csábította, s miután nem kaphatta meg a kialakított árat, mint csalódott nő, otthagya az urát, kibujt az önként vállalt rabságból s szabad nő lett újra. Szabaddá lett, mert a rabság nem vált be oly fényes üzletnek, amilyennek azt képzelte. Ha valamely éhező munkásleány cselekedett volna így, még megértették volna. A koldusok szabadságánál valóban többet ér egy milliomos asszony rabsága. De Lina Cavaliere nem járt rongyokban, nem hált padlásszobában s kezét nem törte véresre a kemény munka. Nagyszerűen fizetett színésznő volt, aki ismerte a jólét minden örömét. Akinek ilyen a szabadsága, miért cseréli föl mégis a rabsággal? Azt kell hinnünk, hogy az évszázadok nem ölték ki a nőből a rab-

SZINHÁZ.

Heten Téba ellen.

(Aeschylos tragédiája.)

szolga természetét. Az, ami évezredek alatt egyénisége lett, ott szunnyad még mindig a kulturmáz alatt s szívesen fölébred, ha csábitó a hang, amely visszaszólítja a messze múltba. A szabad ember ugyan nem érti meg, hogy a rabszolgaság hogyan boldogíthat, de a boldogság akkor is boldogság, ha azt mások nem is értik, csak irigylik.

* * *

— The hungarian novelist. Egy ember, akit életében már itthon sem a legkellemesebb oldaláról ismertek, most Londonban véget vetett életének. S ezzel sok megoldatlan problémájának találta meg a nyitját. A dolog ezzel elintéződött volna, már el is felejtettük, de a Times, mely részletes reportot hozott a dologról, most egy új epilógust ragaszt a dologhoz. Arról van szó, hogy mikor Árkövy Richárd meghalt, bizottság szállott ki, megnézte a lakását, jegyzőkönyvet vett fel s kihallgatta a takarítóasszonyát is. A takarítóasszony azt jelentette a bizottságnak, hogy a halott magyar volt és irodalomból élt, sokat írt és most is több könyvön dolgozott: azaz magyar író volt. A Times elfelejtette megírni, hogy a bizottság meglepődött-e, én azonban mindenesetre meglepődtem. Egyrészt mert mindig fájdalmasan érint, ha valaki még akkor is ragaszkodik a fixa ideáihoz, mikor már a halálban van, másrészt meg ez a furcsa antitézis, mely a halott előző évei és utolsó ambíciója között tátong. Mindenesetre különös leltára lehetett, hogy a nagyvilágon keresztül hánykolódott ember nem talált magának és néhai életének egyéb czimet, mint hogy Hungarian novelist. A bizottság pedig felírta a gazdasszony vallomását, kiállította a magyar író jegyzőkönyvét és kiállította a temetési engedélyt. Ugy látszik, ez volt számára a legfontosabb, ezt hangsúlyozta legjobban egész életéből és — milyen pech — még a halálban sem volt igaza. A bizottság ezzel azonban nem sokat törődött. Elhitte, hogy Árkövy magyar író volt és most is több könyvön dolgozott. De hát, édes Istenem, honnan is tudhatnák az angolok, hogy a magyar írók nem dolgoznak könyveken.

* * *

⊙ A sánczárookban. Egy külföldi illusztrált lapban láttuk ezt a képet: három katona fekszik egy sánczárookban. Három halott bolgár katona. A hátuk mögött staffázsul egy hegy, aztán az ég, néhány fa, — más semmi. Nagy, csöndes mozdulatlanság. A nap süt, de rettentő némaság ül a levegőben és iszonyu, iszonyu nyugalomban fekszik a három katona. Ilyennek képzeltük mindig a háborút. A sánczárokon túl, valahol messze, diadalra rohannak véres seregek, egyre halkuló indulók rézének a hegyekről, s a napfényben, a homokon, egy szakadékban, amerre jártak, a nyomukban leült a halál. Hol lesz a harc, hol lesz a győzelem, a riadók és a zászlók, a fergetegek és a tábornoki tollforgók, a felséges paripák és a gigászi rohamok, a sánczárookban még mindig ott fognak feküdni némán és kétségbeesjtő merevséggel a három katonák? Ők ott maradnak éjen és napon, a karjuk egyformán hajlik, a zubbonyuk egyformán tépett... Ők ott maradnak örökké. És a homlokukon egy-egy pont. Egy-egy piros kis pont.

Jótekonyczélú magyar állami sorsjáték. Ő cs. és kir. Felső-gének legfelső elhatározása alapján a budapesti m. kir. lottójövedéki igazgatóság minden másfél évben jótekonyczélú állami sorsjátékot rendez, melynek tiszta jövedelmét közhasznú és jótekonyczélú célokra fordítják. A budapesti m. kir. lottójövedéki igazgatóság jelenleg a XXX-ik állami sorsjátékot rendez 475.000 K készpénz nyereménnyel. A főnyeremény 200.000 K és még 14.884 nyeremény van 30.000, 20.000, 10.000, 5000, 1000, 500 stb. nyereményekkel. Az összes nyereményeket készpénzben fizetik ki.

Aeschylos egy antik dinasztia végét mutatja meg a trilógiának abban az utolsó részében, amelyet a *Nemzeti Színház*-ban láttunk. A királyok vére már rothadtan és sápadtan kering az unokák ereiben, terheltek, betegek, önmagukban hordozzák a végzetüket. Akármit is teszek, — szól a hős — már előre hallom »a bus istennő sulyos lépteit«. Egykor így nevezték a fejedelmi elmebajt, az angolkórt és a tertiár-üest. Ez a két görög testvér, akik egymást ölik meg a város falainál, az eredendő bünt, a degenerációt hozzák eszünkbe, s bár kegyetlenség leírni és a hasonló profán, *Rostand* hőseit látjuk, a sasfiókot, aki a tükörben nézi magát és arcában a múlt rémeit bámulja, fejedelmeket aranyos rációkban, akik máglyákon merengének, pittyedt ajkak, tébolyult hercegeket, egy tömjénfüsttől és vértől elkábult, perverz spanyol királyt, aki már elevenen koporsóba fekszik. Milyen emléke van az antik hősnak? Minden modern degenerációnál iszonyubb. A nagyapját egy sötét alagutban — véletlenül — ölte meg az apja, Oedipus, aki a szifkszszel beszélgetett s később — véletlenül — feleségül vette az anyját és aztán a köpenye sárga rézkapcsaival kaparta ki a saját szemét. Mázsa emlékek ezek, amelyek alatt el kellett pusztulnia az utódoknak. A görög néző bizonyára enyhületet érzett a gyászban, hogy a két testvér, a bűn gyümölcse megölte egymást, megsemmisítette egymás életét és megsemmisítette ezzel a bünt is. Aeschylos egészséges pesszimista. Kemény és zord férfi volt, aki bozontos körszakálla fölött sisakot viselt és látta a marathoni győzelmet is. Ő tudta, hogy mindez szükségesség és a »véletlen« a végzet, az élet egyetlen törvénye. Nem misztikus pesszimista, mint a keresztények. Déli nap-sütésben, izzó fényben viszi a sötét foltokat, a drámáit primitíven tárja fel, és anélkül hogy bonyolítaná a szálakat és helyzetekkel illusztrálná, a motívumok okos kifejtésével hat. Attikából származott. Szellemes volt, tiszta volt, lírikus volt. A lírája néhol parázsos színekkel ragyog, mint egy modern vers. »Sóhajt a föld, sóhajt minden torony...« kiáltja itt egy jajveszékű nő. Később az ő pesszimizmusát fejezi ki majd *Sophokles*, aki leírja a bátor és bus disztichont, amelyet mi csak prózában merünk idejegyezni: »Az lenne a legjobb, ha sose születnénk és a halál még fiatalon is — szép«.

A drámát zenével játszották. Valaha nem kellett. A görög emberben belül, a lelkében, volt zene, mélységes akkord bugott belőle, a pesszimizmus komoly basszusá. Dionysusi mámor kísérte a játékot. Mert akkor — a dráma kezdetén — még ki-ki emlékezett a dionysusi játékokra, a színjátszás vallásos szertartásnak tetszett, a színház pedig templom volt, minden templomnál szentebb. A zene a mi hitünket pótolja, azt, hogy 2300 évvel később születünk, mint Aeschylos kortársai. Nem is vetjük szemére *Ivánfi* Jenőnek, a darab ambíciózus rendezőjének, hogy a dráma hangulatát kissé — kényszerűségből — megmásította. Már abban az időben raffinált volt a rendezés. Mi nagyra vagyunk a modern rendezés vívmányaival s eldicsekszünk azzal, hogy a wagneri drámákban igazi vízben usznak a hab-leányok, tündérek repülnek, de a régi feljegyzések elárulják, hogy a görög rendező boszorkányos masinával már átrepültette a színpadon az isteneket, a színészek alakját cothurnussal növesztette meg, mint a mai színész a maga törpe-ségét a — steklivel. Nem, ezek a fogások nem bántanak. De bánt az, hogy a lármával és a harci dübörgéssel nem tud gazdálkodni. A színpad sötét. Sokszor olyan, mint egy katolikus kápolna. Görög napfényt, világosságot akarunk,

ragyogó pesszimizmust. Az alakokat felülről világítja meg, à la *Reinhardt*. Az ötlet tőle való, a vörös üveg pedig az Oedipus régi előadási rekvizitumából maradt meg a Nemzeti Színháznak. Ez annyival inkább sértő, mert a vörös színt a görögök nem ismerték, a szemük még nem vette észre, többnyire »kék«-nek látta.

A szereplők közt legjobb *Váradi Aranka*. Könyes melegséggel, egyszerűen beszél. Ő érzi leginkább az igazságot, hogy ez még nem egyéni tragédia, de az ember tragédiája, aki a végzet martaléka. Stilosus *Jászai Mari* és *Márkus Emma*. *Paulay Erzs*i azonban csupa álpáthosz. Azt mondják, olyan mint egy görög szobor. Tessék megnézni: ez a görög márvány gipszből van hamisítva.

K. D.

Shaw. (*Fanny's erstes Stück*. Berliniek a Magyar Színházban.) A kitünő ir itt agyonüti a kritikussait. De nem a kritikát. Bab-ot és Chesterton-t bizonyára nem gondolta, mikor kifigurázta azokat, kik róla véleményt mernek mondani. Tehát, első tendencia: a rossz kritikussok ellen. Második: a suffragettek mellett. Fanny is ilyen nő. Harmadik: az angol nyárspolgárok keserű kigunyolása. De ha egy kissé elgondolkodunk, akkor arra is rájövünk, hogy Shaw tulajdonképp arisztokrata. Igen, ez a dühös szocziálista demagóg annyira tiszteli a főnemességet, hogy rendszerint főurak oldják meg darabjainak demokraták által összebogozott csomóit. Itt is: egy herczeg menti ki a burzsoákat a teljesen kusza szituációból. Egy herczeg, aki két felvonáson át mint inas szerepelt, de a kellő pillanatban visszanyeri ősi rangját. Shaw szereti az arisztokratákat, de szégyeli magát velük nyilvánosan vitatkozni. Elrejt tehát őket inasok és pinczerek maszkjában. Kissé perverz módja a rajongásnak, de végtelen szeretete és csodálata a hideg és nyugodt modornak, az előkelőségnek és a lovagiasságnak. Herczeg, de mert a szerző demokrata, legyen belőle inas. Ilyen ez a Shaw, ki szintén kénytelen cinikusnak és szemtelennek öltözni, holott majd meghal egy ősrégi peer eleganciájáért.

ZENE.

Az Operaház vendégei. A színlap Toscát hirdeti. A sekrestyés már elimádkozta az Angelust és a közönség türelmentlenül várja az új Carusót, Giovanni *Martinellit*, aki a festő szerepét énekli. Jön. Kissé szeles, ugrál és füttyörész. A mozdulatai aprók, idegesek, szakadozottak. Semmi páthosz, semmi nagyvonalúság, semmi hősi póz. Elődei frakkban és egy lovasszobor méltóságával festettek. Ő dolgozókabátot ölt és úgy mozog a templomban, mint egy műteremben. Vidám és boldog fiatal piktör ő, aki szerelmes és nem is sejt, hogy mi vár reá a második felvonásban. A kulisszák mögül felhangzik Tosca hangja. Tosca megjelenik, ezüstben és zöldben. Bizonyára idősebb Mariónál, kissé anyáskodó, gyöngéd és nemes lélek, lelke legmélyén is csupa becsület, mert hiszen — ugy-e? — ha nem az volna, könnyen megadná magát Scarpianak és nem kockáztatna fölösleges és könnyen veszelés bonyodalmakat. Mint hang, e hölgy egészen sajátos tünemény, két lény szinte. Meleg és asszonyos mezzo és vakítóan fényes, szüzi szoprán. A polgári életben *Borghild* a neve, *Borghild Langaard* és foglalkozására nézve tényleg énekesnő, de ezen túl bizonyosan van még egy szép és nagy élete, azt többre becsüli színpadi működésénél, amelyet egyebekben nagy megadással visel. Odaadja magát mesterségének, valami ritka és megindító becsületességgel, nem dolgozik »szemre«, vannak kis mozdulásai, amelyeket

már a földszint hatodik sorából sem lehet látni, ő mégis megcselekszi őket, nem ugynevezett benső kényszerből, inkább becsületességből, mert ő megteszi kötelességét. Brünhilde leghíresebb szerepe, a Walkür, és e sötét családi drámában tárja fel lelkét előttünk. Nem női gránátos ő és nem is vasszüz, sőt ellenkezőleg. Érzelmes és könnyen meghatódó német leányzó, aki tágranyilt szemmel, mint egy gyermek, hallgatja édesapjának, Wotannak komor és kissé unalmas meséjét, szerelmes Siegmundba és ez a szerelem tiszta, nagy, holmi alacsony féltés, intrika nem szennyezi, kiterjed vetélytársnőjére is, felfogja és megmenti Siegmund kedvesét és rajongó fájdalommal szenved Siegmund és Sieglinde szerelméért. Vegyenek példát róla, Hölgyeim... A Tannhäuserben Vénuszt énekelte, de nem Vénusz, Freia ő, aki csak egyetlen embert szeretett, a légváraiban lakó Baldurt vagy Freyrt, nem volt mindenkié, mint a hellén istennő, akitől való különbözősége nem mosódott el még unokáikban: Hófehérkében és Szép Helénában sem... Mig mindezt szomszédnőm fülébe sugom, Tosca a színpadon már elkészült a szerelmi jelenettel és távozik. Angelotti előjöhöz rejtékéből és Marióval együtt szidják Scarpia-t. Egyszerre, váratlanul, miként egy rejtett akna, egy kis frázis végén felrobban és felrepül egy magas czé. A partitúrában hasztalan keresnők e hangot, amelylyel Martinelli érvényesítette a zeneszerzővel szemben az énekes jogait, amelyeket az olasz opera története évszázadokon át elismert. A finále következik. Jó Takács-Scarpia és harsányan — harsányan? — utasítja rendre a minisztráns-gyerekeket, bős és ordít, holott önnök tudnia kellene, Báró, hogy a térdnadrág, a csattos cipő és a csipkekézelő kötelez, és Scarpia nem pofozó pesti detektív, hanem elegáns és parfümös szadista, amilyen Stracciari volt, ha emlékszik még rá... A második felvonásban a tenorista döntő érveket szolgáltat az ugynevezett zenei verizmus ellen. Dallamosan jajgat és ez borzongatóbb minden hörgésnél és sikoltásnál. Aléltan cipelik elő a pribékek, de amikor meglátja a szeretőjét, a szörnyű sebbel arcán mosolyog. Ez a hős kedves. Az ajtónálló jelenti Napoleon győzelmét és a boszu gyönyöre lábra állítja a piktort. A szeme kigyulad, fenyeget és átkoz, öklét harapja dühében és még az ajtóból is küldi szidalmait. A harmadik felvonásban bucsuzik az élettől. A levél-áriával a többi tenoristák úgy pompáznak, mint Ofélia az örülési szcénában. Ő nem. A hogyan Martinelli dalolja, nem koloratura. Bánatos melódia, amelyet csöndesen maga elé dudol egy fiatal és szerelmes férfi, aki meghal, pedig úgy szeretne élni... A foyerban egy kis csoport vitatkozik lelkesülten és csillogó szemmel. Szakállas és rendjeles urak, diplomaták talán és az új balkán helyzetet vitatják? Nem. A pesti olasz kolónia tagjai és a magas czéről beszélgetnek... —la.

IRODALOM.

Boccaccio.

Hatszáz esztendeje, hogy a modern novella megteremtője, a hányatott és misztikus életü Giovanni *Boccaccio* da Certaldo megszületett. Petrarca, a mindig elegáns és unalmas szonettek írója, bizonyára megdöbbenve értesül Dante árnyékában, hogy törekvő humanista kortársát, akinek ő végrendeletében ötven arany forintot hagyott, »hogy a hosszú téli estéken folytatandó tanulmányaihoz meleg kabátot vehessen magának«, ez a mai izlésében megtevélyedett század csak mint a *Fiammetta* és a *Decamerone* szerzőjét tiszteli meg a halhatatlanság babérkoszorújával, s még *Corbaccio*-jának kissé tullezéses és semmiesetre

sem szalónképes kifakadásait is szívesebben hallgatja, mint Vergilius nyomán írott eclogáit és az istenek nemzetségéről szerzett könyveit. Sőt talán maga a certaldói kereskedő fia, a laposorru és szélesajku Giovanni is némileg elkeseredve csodálkozik, hogy még mindig nem felejtették el amaz átkos és meggondolatlan munkáit, amelyek miatt annyi halál-félelmet állott ki, mikor a halott karthausi követe megjelent firenzei házában.

De amint élete tele volt ellentmondásokkal, emlékéhez is illik a paradoxon. Életének története úgy áll ma előttünk, mint egy legenda. Még azt sem tudjuk biztosan, hogy Párisban született-e az édes olasz stanzák megteremtője, s másfél-század óta, mióta csontjait kiszórták a certaldói templomból, földi élete mellett már csak a monda tanuskodik a híres varázslóról; akinek lelke még kísért szerelmes nyári éjszakákon a Poggio del Boccacción. A pajkos mesék írója, aki a kánonjog tanulmányozása közben jegyezte a babyloni hercegnő kalandjait s a nadrágtalan bíró történetét s aki élete vége felé szentek ereklyéit gyűjtögette ugyanilyen buzgalommal, szinte a másik hőisévé lett. Pedig, hogy mennyire élő valaki volt, azt nemcsak könyvei és azoknak hatása bizonyítják, de az egész protoreneszánsz története, amelynek egyik legkimagaslóbb alakja.

Bár azt hisszük, hogy Boccaccio inkább középkori ember volt, első csudálatos bimbója a fölszabadult, magára eszmélt és tavaszra ébredt hatalmas középkornak, amelynek teljes virágborulását éppen a klasszika, a humanizmusnak akadémiákba merevedő jeges áradata akadályozta meg. Danténak közvetlenebb folytatója, mint Petrarca, aki igazában sohasem szerette és értette meg a *Divina Commedia* lángeszű poétáját s aki inkább a szédületes tudású humanistát tisztelte benne. Boccaccio is Petrarca hatása alatt fordult el az olasz nyelvtől és lett természete ellenére a humanizmus harczosa. Ő maga *Tesiede*-jét tartotta, legtöbbször öreg korában s tudományos műveit a *Decamerone* által veszélyeztetett komolyságának megvédésére írta. És mégis úgy látjuk őt, mint egyik első megnyilatkozását annak a hatalmas gondolatnak, amely a fölcusodott középkor humuszából fakadt s amely később Donatellóban és Michel-angelóban folytatódott és szökkent felejthetetlen sudárba. Ők mutatták meg, mi lett volna a Giottók és Bramanték korából, ha a parvenük udvara nem zuditja rá egész Itáliára a klasszikát, amelynek elerőtlenedett, utolsó hullámai még a múlt század elejét is tehetetlenül folyták körül.

Boccaccio a nyers, vidám, életörömtől duzzadó középkori ficzkó, aki szemeiből kidörzsölve a tömjénfüstös, komor álmokat, pajkos és illetlen meséket mond a nápolyi udvar hölgyeinek. Amellett nem hiányzik belőle a francia galanterie — az anyja párisi asszony volt — és a művész hervadhatatlan, üde bájosága, elfogulatlan, naiv szemérmelensége. Az anekdotából ő csinált először egy új irodalmi műfajt, a novellát, s nagyságát semmivel sem tudjuk jellemezni jobban, mint ha a huszadik század emberének könyvespolczára mutatunk, ahol a modern könyvek között is a legelső, a legmodernebb a szegény Giovanninak oly sok keserűséget okozott *Decamerone*.

Carpaccio.

A mi városunk. (Pásztor Mihály és Relle Pál könyve.) Két kedves ember írásai nagyon jó témáról. Pásztor Mihály megírja azt a Buda-Pestet, amely már nincs, Relle Pál arról a Budapestről ír, amely még nincs. Jól mondják, hogy együtt ez: a mi városunk. Ami elmúlt és ami eljövendő. S csak ezért is irhatták meg mind a ketten a maguk részét e könyvben nagy szeretettel. Pásztor Mihály, aki már foglalkozott az *aktuális* Budapesttel, de akkor ostort kellett fognia a kezében, visszamélázik a multba József nádor és Hild mester idejére, akik szerelmesen tervezgették e várost, amelyet aztán úgy, ahogy ők tervezték, senki sem csinált meg. De Pásztor Mihály írásából jó értesülnünk róla, hogy valamikor réges-régen szintén voltak e városban emberek, akik terveztek, gondolkodtak, akik szerették a szépet, s szerettek volna csinálni valamit a szép és az okos érdekében. Akkor persze nem igen lehetett. Melegen és némi fájdalommal van megírva ez a rész, Pásztor Mihály része a könyvben. Világosan, határozottan és értelmesen beszél a másik szerző, Relle Pál, aki, miközben elmondja, *hogyan* kellene e várost művészi, de mégis praktikus szem számára is megemészthetővé tenni, alkalmat talál annak a szelíd elmondására is, hogy mi *nincs* ma úgy, ahogy a legegység esztétika szerint lennie kellene. Jófejú ember ez a Relle Pál s nem kíván lehetetlenségeket, nem utópiákon nyargal. Nem ő tehet róla, hogy amit mint a jövő zenéjét ismert, egy kis izlést, egy kis rajzot, egy kis vonalat, egy kis levegőt, azt mindet nem adja meg már a mai város, noha voltaképpen el sem szabad képzelni várost mindezek nélkül. Különösen okosak az összehasonlító képek, amiket Relle Pál ad; egy-egy külföldi képet egy-egy budapesti mellé, mindjárt el is magyarázván, hogy mi a miénkben a rossz és mi a külföldiben a jó. Hogy kicsoda nehézségekkel kell azonban itt a városrendezőnek megküzdenie, Relle Pál abból is megértheti, hogy saját illusztrátorai nem jártak mindenütt a kezére és sokszor nem tudták rajzzal kifejezni azt a nagyon egyszerű igazságot, amit ő kért tőlük. Az emberek ugyanis nem figyelnek. Azt hiszik, hogy ők *ugyis* tudják. Pedig dehogy! A két szerző jó munkát végzett és jól végezte munkáját, s hogy ilyen könyvek már megjelennek e sanyaru városban, már az is némi biztatás a jövőre.

KÖZGAZDASÁG.

A Foncière pesti biztosító intézet életbiztosítási osztályának a f. év első negyedében 1273 ajánlat 6,954.147 korona biztosítási tőkére és 3642.16 koronajáradékra nyújtott be; 1147 kötvény 5,413.647 K tőkéről és 3642 K járadékról állított ki. A díjbevétel 1,860.244 K. Haláleset 80 jelentetett 364.090 K összegről. Egyszersmind utalunk ama különös kedvezményekre, melyeket ez a hazai intézet (alapítva 1864-ben, 4 millió K részvénytőkével, nyereség- és díjtartalékaival és évi bevételei körülbelül 50 millió korona) az életbiztosításnál nyújt. 1. Hadbiztosítást díjpótlék nélkül a népfelkelők védkötelezettjeire nézve a teljes biztosított összeg erejéig. (A katonái szolgálat egyéb eseteire nézve mérsékelt díjpótlék mellett.) 2. A feltételek értelmében a biztosítás érvényének megtámadhatatlansága még az esetben is, ha a biztosított párbaj, vagy öngyilkosság folytán halt volna el, vagy ha utóbb

Vegyen Schweizer's Selymet

Kérjen mintákat tavaszi és nyári újdonságainkból ruhákra és bluzokra: Voile, Foulard, Messaline, Crepe de Chine, Eolienne, Mousseline, 120 cm széles méterenként K 1.20-tól méterenként, fekete, fehér, egyszínű és mintázott, valamint hímzett bluzok és uhák batizst-, gyapju-, vaszonból és selyemből. Csakis garantált szolid selyemszöveteket adunk el közvetlen magánosoknak bér- és vámmentesen házhoz szállítva. (Dupla levélpórtó).

Schweizer & Co., Luzern U 9
Selyemszövet-kivitel. (Svájc) Kir. udv. szállítók

EGO szénsavas Borax pipere Borax üdít, szépit, fiatalít.

1 levél: 30 fillér
1 doboz: 1 korona

Szeplőt, pattanást, mitesszert, bőrvörösséget a legrövidebb idő alatt elmulaszt: Bársonysima, rózsás, üde, bájos arcszín ad. **A mosdóvizet azonnal puhává teszi.**

Mindenütt kapható! Ügyeljen a védjegyre!

EGO pipere-boraxszappan ..... K 1.—
EGO pipere-boraxcrém ..... K 1.50

Főraktár: KISS LÁSZLÓ drogériája
Budapest, VIII. kerület, Baross-utca 81

kitűnnék, hogy a biztosított a biztosítás alapjául szolgáló ajánlatban lényeges körülményekre nézve tévedett. 3. 1. 3. vagy 5 évi nyereségfelosztással egybekötött biztosításokat eszközöl. A biztosításnak 3 évi fennállása után a biztosításra jutányos feltételek mellett a) kölcsönt ad, vagy azt b) visszavásárolja, vagy c) minden további díjfizetés nélkül tőkésítést eszközöl, anélkül hogy a félnek utóbbiért folyamodnia kellene.

A Budapesti Városi Villamos Vasut r.-t. április 23-án tartotta meg *Hüvös* József elnöklésével huszonkettedik rendes közgyűlését. Az elnöki megnyitó után előterjesztették az évi jelentést, melyből kitűnik, hogy a lefolyt 1912. üzletév összes bevételé 10,201.844 korona 36 fillér volt. Ebből levonva az üzemkiadásokat és pedig 6,038.972 korona 21 fillért, továbbá értékcsökkenés címén 400.000 koronát, a lefolyt évben kisorsolt részvények és elsőbbségi kötvények törlesztésére fordítandó 586.200 koronát, az elsőbbségi kötvények kamatai címén 387.228 koronát, összesen tehát 7,401.962 korona 80 fillért, marad 2,499.881 korona 56 fillér, amelyhez hozzácsatolva az 1911. üzletévről áthozott 99.683 korona 32 fillért, a közgyűlésnek felosztás végett 7,599.564 korona 88 fillér állott rendelkezésre. Ezt a tiszta nyereséget a közgyűlés az igazgatóság javaslatára a következőképpen osztotta fel: mindenekelőtt a részvényesek osztalékára 5 százalékot vontak le, majd a forgalmi tartalékalapba 5%-ot, vagyis 63.447 korona 08 fillért helyeztek, 10%-ot, vagyis 126.894 korona 16 fillért az igazgatóság jutalékára fordítottak, a fennmaradó összegből 4%-on felül osztalék fejében 1,090.000 koronát fordítottak. A fennmaradó 88.283 korona 64 fillért az 1913. évi új számlára vitték át. A részvényeknek az 1912. évi osztalékról szóló 22. sz. szelvénye 18 koronával, vagyis egyenkint 9%-kal, a kisorsolt részvények helyébe adott élvéleti jegyek 1912. évi 20. sz. szelvénye pedig 8 koronával váltatik be.

Az Anker élet- és járadék biztosító társaság Bécsben április 23-án tartotta 54-ik rendes közgyűlését gróf. Prokesch *Osten* Antal elnökle alatt. A számadási évben a bevételek 39,036.967 korona 09 fillérre emelkedtek. Az összes vagyon 204,321.396 korona 65 fillérre rug; ennek elhelyezése szigorúan a törvényes szabályok és az Anker-nél hagyományos szigorú szolidaritás alapján történt, amit a felügyelő-bizottság elismerőleg hangsúlyozott. A társaság vagyonából Magyarországon elhelyezést nyert 29,841.828 korona 06 fillér. Az évi felesleg — az egyes nyereségosztalék-kategóriák eredményének hozzászámításával — 4,035.042 korona 53 fillérre emelkedett, melyből csak a hálálatra nyereségrészesüléssel biztosított felekre 2,824.565 korona 98 fillér jutott. A részvényesek 480.000 koronát kapnak (részvényenkint, mint a múlt évben, 240 koronát). Az Anker az élet-, kiházasítási és járadék biztosítás minden nemével foglalkozik és különösen a garantált nyereségrészesüléssel kötött biztosításoknál a feleknek a legkedvezőbb feltételeket nyújtja.

Az »Adria« m. kir. tengerhajózási r.-t. április 21-én tartott közgyűlésén előterjesztett évi jelentés szerint az 1912. üzletév konjunkturái a tengerhajózásra nézve rendkívül előnyösen alakultak, úgy hogy az 1912. üzletév mérlege 568.683 K tiszta nyereséggel záródik, ami 324.059 K-val több, mint az előző évé. A közgyűlés elhatározta, hogy osztalékul 26 K-t = 13%-ot fizetnek, szemben a tavalyi 20 K = 10%-kal, 53.434*20 K és rendkívüli dotáció gyanánt 120.565 K a tartalékalaphoz csatolandó, amely ezáltal 4,750.000 K-ra emelkedik, új számlára átvendő 41.710 K. A felügyelő-bizottság új tagjává *Liszynai Damó* Tihámér választott meg.

Az »Unió« élet- és gyermekbiztosító intézet m. sz. április 19-én tartotta 50-dik rendes közgyűlését. Az évi jelentésből kitűnik, hogy az elmúlt esztendő rossz közgazdasági viszonyai ezen intézet működésére is hatást gyakoroltak, amennyiben a nagy értékpapírállomány mellett kénytelen volt 526.540 K-t mint árfolyamvesztést leírni. Mindennek dacára az intézet a rendes üzletmenet minden ágában az elmúlt esztendőben is csak eredményeket mutathat fel, amint ez az egyes mérlegkétekből kitűnik. A közgyűlés az évi jelentést és a mérlegét tudomásul vette és az igazgatóságnak, valamint a felügyelő-bizottságnak a felmentvényt megadta. Az igazga-

tóság jelenlegi tagjai: dr. Wittmann Mór (elnök), dr. Vázsonyi Vilmos (alelnök), Kohn Arnold (alelnök-vezérigazgató), Friedländer Izidor (ügyvezető-igazgató), dr. Alexander Bernát, dr. Reich József, Tsuk Sándor és dr. Werner Gyula. A felügyelő-bizottságba új tagul megválasztott dr. Siegescu József udv. tanácsos, orsz. képviselő.

Az Első Magyar Betűöntő r.-t. április 23-án tartotta rendes évi közgyűlését *Lukács* György titkos tanácsos elnökle alatt. Czettel Dániel igazgató terjesztette elő az igazgatósági jelentést, mely szerint az évi mérleg 80.133 korona 09 fillér tiszta nyereséggel zárul. Az igazgatóság indítványára részvényenkint 20 koronát fizetnek ki osztalékul április 28-tól kezdve a Magyar Érték- és Iparbank pénztáránál, Teréz-körút 22. Az igazgatóságba új tagokul dr. Bamberger Istvánt, dr. Dungszy Gedeont és Tibor Róbertet választották be, míg a felügyelő-bizottság tagjai lettek: Fáy Miksa, Gelléri Mór, Gálos Kálmán, Fuchs Richárd és Pászty Sándor.

HETI POSTA.

Merkur. Színházi eseményt belső embereinkkel iratunk. Az a matiné különben sem volt színházi esemény. Az előadott művecskéről és annak szerzőjéről találoan nyilatkozott a matiné után egy jeles színházi kritikuskunk. A nyilatkozat bírálatnak is beillik és így szól: »Ha nálunk valakinek nincs tehetsége, kiáll a szinpadra és ezt mondja: En naiv vagyok«. Ön bizonyosan jól tudja, hogy a naiv jelzőt akkor szokás használni, ha az ember annyira gyöngéd és udvarias, hogy az ostobaságot nem akarja az igazi nevén megnevezni.

Kassa. A kéziratot nem őriztük meg, kérését tehát legnagyobb sajnálatunkra nem teljesíthetjük.

Sopron. F. Z. Köszönet a szíves megemlékezésért.

Pozsony. J. M. Felhasználjuk.

Nem közölhető. Tavasz álom. A halál. Vártalak. A kertünkben oly szomorú minden. Nikita.

Felelős szerkesztő és kiadótulajdonos: KISS JÓZSEF.

Jó barátai és rokonai örömmel veszik tudomásul, hogy ön is bersonozza cipőit. Az új Berson gummisarok utolérhetetlen.

Mindent kipróbálni!

Még a malátakávé is — ha ilyet használnak — próbáljuk ki. Más készítményekkel való összehasonlítás céljából kérjen bármelyik fiókküzetünkben malátakávéből ingyen kóstolópróbát.

MEINL GYULA kávébehozatali r. t.

JORICIN

Igen kellemes ízű, biztos hatású, enyhe hashajtó! Nagy üveg 1 korona, kis üveg 60 fillér, 6 koronán felül franco küldenek a készítő: Basch és Szamossy gyógyszerészek, Budapest, VIII. kerület, Rákóczi-ut 25/B. szám.

CZIPŐK

Elsőrangú angol varrott férfi és női. Egységárak: K 16.50, 20.50. Zsuffa utóda **FÜREDI ADÁM** Budapest IV., Egyetem-utca 3. sz. (a hazai takarékpénztárral szemben) Nagy képes árjegyzék ingyen és bérmentve. Telefon 94-07.